ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! — 46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

…-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…80 (11879) | 1968 оной ноябриин 29, пятница | Сэн 2 мүнгэн

БАГШЫН НАНГИН ҮҮРГЭ

…ябаа эдир залуу үетэнииие …лэгшэ — багша хүнэй на… эгээн дээрэ үргэхэ ёho… …жэ манай агууехэ вождь …ин Совет гүрэнэй тогтоhон … жэлнүүдтэ захин хэлэhэн нангин захяань манай оро… газар нютагуудта бүрин …лээ, багшанар үнэхөөрөө …ай хүнүүд болонхой, ажал …ин, ажаhуудалай — али…араа засаг түрын халуун оролдоһгоор хүреэлэгдэнхэй. …олохон түлөөлэгшэдынь за…гаанай дээдэ органуудта …хай, шэн габьяагай үндэр …рэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй, …едальнуудаар шагнагдан…най республикын Уль… …унда hургуулиин директор …итоев эгээл дээдын — Со…жалай Геройн нэрэ зэргэдэ бүхы Буряад ороной баг… омогорхол болонхой.

…ар яахадаа иимэ хүндэтэйб …энэр эдир үетэниие эрдэм …ргажа, эрхим хүмүүжэл ол… …ай ерээдүй халаание бэл… …ммунизм байгуулагшадые. …ын үедэ ажаhууха хү… …гарыень ганзагада, хүлы… …дэ хүргэнэ» гээшэ. Энэ … уялга үүргэеэ гүн гүнзэ… …эржэ, жэлhээ жэлдэ, hа…рада, үдэрhөө үдэртэ үнэн … оролдосотой бэрхээр хү… …hан, Эхэ орон, түрэл пар… …мэнэ сэгнэшэгүй ехэ ашаа …үүлжэ байhан багшанар …сон, hургуули бүхэндэ …на нимэ нүхэд hургуули, гадна, арад түмэнэй дунда ниитэ-политическэ, соёл сурталай хүдэлмэридэ эдэбхитэй шударгыгаар оролсодог, үнэхөөр ниитын ажал ябуулагша — соёлшо, сурталша байhанаа элирхэйлжэ, үльгэр жэшээ харуулдаг, хүн зонойшье дунда багша нэрээ нэрлүүлдэг, hурагшадаа омогорхуулдаг, үхибүүдэйнгээ гүрэлхидые баясуулдаг байна. Энэ хадаа илангаяа хүдөө нютагуудай багшанарай тон хүндэтэй жамэ ёhонь болонхой. Тэрэл Яруунын Ульдэргын дунда hургуулиин гү, али үшөө, жэшээнь, Баргажанай Уланай дунда hургуулиин багшанар парти болон правительствын тогтоол шиит хэбэринүүдые хүн зондоо ойлгуулхын тула хэды ехэ оролдолго гаргана гээшэб! Тэдэнэр мүнөө үедэ түрэл колхозойнгоо гэшүүдтэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй тогтоолые гүнзэгыгөөр ойлгуулна, фермэ, отаранууд дээгүүр элидхэл, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, уран hайханай бүлгэмэй ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэндэхи багшанар мүн В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо бэлдэхэ хүдэлмэреэ ябуулхадань партийна, комсомолой болон профсоюзай эмхинүүдэй дайшалхы туhалагшадынь, залуушуул, наhатайшуулайшье дунда эгээл хүндэтэй зониинь болонхой.

Эндэ Социалис Ажалай Герой нүхэр Ц. Н. Номтоев тухай онсолон тэмдэглэмээр. Энэ багша эдир залуудаа хүн зоной дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхалсахаhаа эхилээд, аймаг дотор арадай гэгээрэл хүгжөөлсэхэhөө гадна, олониитын ажал хүдэлмэридэ ото шударгыгаар оролсодог байhан юм. Энэ багша соёлшо, сурталша — ниитын эдэбхитэй ажал ябуулагша байhаараа хүн зонойнгоо дунда илангаяа суурхаа, мүнөөшье суурхаhаар. Тэрэшэлэн Түнхэндэ Тулусоева, Ахада — Ошоров, Сэлэнгэдэ — Найданов, Хэжэнгэдэ — Аюржанаев болон бусад багшанар партийна, комсомолой эмхинүүдтэй холбоогоо таhалангүй, хүн зоной дундахи ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ саг үргэлжэ хабаадалсажа байдаг. Энээн дээрэhээ бодожо үзэхэдэ: «багша хүн хадаа, гоёожо хэлэхэдэ, саг үенүүдэй хоорондохи холбоо байгуулдаг, олон үетэнэй хоорондохи залгалаа болжо үгэдэг» гэжэ багшанарай бүхэсоюзна съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй тодо мэргэнээр тобшолон хэлэhэниинь тоншье зүйтэй байна.

Теэдшье үнэн дээрээ багшанар гээшэ илангаяа хүдөө нютагуудай интеллигенциин олонхи хубинь байжа, соёл культурын, үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулха талаар ехэ үүргэ дүүргэнэ, дүүргэхэшье ёhотой. Алишье тосхон, hуурин бүхэндэ лектор, агитатор гү, али соёлшын уялга дүүргэдэг багшанар олон. Энэ хадаа совет багшын дотоодын шанар шэнжые, ёhотойл арадай багша байhые элирхэйлэн харуулжа, нэрэ хүндыень бүри дээшэнь үргэнэ бшуу.

Гэбэшье хэды эрдэм бэлэдхэлтэй байбашье, үхибүүдтэ ном заажа, хэшээл үнгэргөөд лэ, hургуулиин хашааhаа саашаа гарадаггүй, хүн зонойнгоо дунда огто харагдадаггүй, хэтэрхэдээ түрэлхидэй гү, али үхибүүд, hурагшадайнгаа дунда муу үльгэр жэшээ харуулдаг зариман бии байна. Имэшүүл ниитын ажал хүдэлмэридэ хабаадалсадаггүй. Жэшээлбэл, Хориин аймагай Үдын дунда hургуулиин зарим багшанар полевой стан гү, али мал ажалай фермэ тухай үни хада мартажархёо. Имэ ушарта саг соонь партийна гү, али комсомолой эмхиин, hургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй ямаршье эрилтэ табингүй үнгэрөөшэhэниинь гайхалтай.

Манай орон дотор хото городой, хүдөө нютагуудайшье арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй урда багшанарай бүхэсоюзна съезд партиин хараа шугамые баримталан, онсо тодорхой зорилгонуудые табижа үгэhэн байна. Тэдэнэй шухала нэгэниинь юуб гэхэдэ, багша бүхэн үхибүүдые эрдэм номдо hайнаар hургахын, коммунис ёhоор хүмүүжүүлхын, өөрөө өөрынгөө эрдэм болбосорол саг үргэлжэ дээшэлүүлхын хажуугаар ниитын, соёл сурталай хүдэлмэридэ, В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн бэлэдхэлдэ эдэбхитэйгээр оролсохо болоно.

Багшанарта мүн партийна, советскэ болон комсомолой организацинууд саг үргэлжын туhаламжа үзүүлхэ, үүсхэл hанаашалгыень дэмжэхэ ушартай.

Арадай багша — нютаг нютагуудта мүнөөнэй совет хүниие хүмүүжүүлхын, соёл культура мандуулалсахын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэ, партийна организациин түшэг тулгууринь мүн.

Багша бүхэн хүндэтэ үүргэеэ хүсэд дүүрэнээр бэелүүлэг лэ, нэрэ солодоо хүрэмөөр хүдэлэг лэ!

Алдарта ойн хүндэлэлдэ

ЖЭЛЭЭР ТҮРҮҮЛБЭ

Итанцын леспромхозой хүдэлмэришэн коммунист Н. Н. Вшивковэй хүтэлбэрилдэг Иркилигэй бага комплексно бригадынхид hаяхаг түсэбтэ табан жэлэйнгээ дүрбэдэхи жэлэй даабарие болзорhоо уридшалан дүүргэhэн тухайгаа мэдүүлээ. Тиигэжэ тэдэнэр гурбан жэлэй туршада 56 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ тушааhан байна. Харин мүнөө энэхил табан жэлэйнгээ hүүлшын жэлэй түсэбөөр ажаллажа байнхай.

В. СЕДУНОВ.

ТҮРҮҮШЫН ҮДЭРhӨӨ АМЖАЛТАТАЙ

Байгал далайн эрье шадарай мүльhөөр хушагдахатай хамта загаhа барилгын намар-үбэлэй хаhа эхилбэ. Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой загаhашад ноябриин 13-hаа мүльhэн дороhоо жэжэ загаhа барижа захалаа.

Энэ намарай уларил загаhашадта олон бэрхэшээл тохёолдуулаа. Дулаан байhан дээрэhээ мүльhэн зузаанаар үшөө хүреэгүй. Имэ эрхэ байдалда загаhа барихань түбэгтэй.

Дүй дуршэлтэй бригадир М. Г. Николаевай хүтэлбэрилдэг бригада шадамар бэрхээр ажалаа эмхидхэжэ, hаадгүйгөөр загаhа барижа байна. Тэдэнэр түрүүшын үдэр 13 центнер сурхай, алгана бария. Мүльhэнэй зузаархатай хамта загаhа барилга үргэдхэгдэжэ байна.

Түс бригадын олонхи гэшүүд эхэнэр зон байбашье, даабаринь үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Нүхэр Николаевай даадаг бригада ноябрь hарынгаа түсэбые болзорhоонь арбан хоногоор уридшалан дүүргэбэ. Тэдэнэр энэ hара соо 60 центнерэй орондо 80 центнер загаhа бэлэдхэлэй пунктда тушаажа, hарынгаа түсэбые 133,3 процент, IV-дэхи кварталай даабарие хахалтань хүргэhэн байна.

Залуу бригадир Н. А. Федоровой хүтэлбэрилдэг бригада даабаряа баhал үлүүлнэ.

Колхозой гэшүүд үбэлэй үеын хүдэлмэридэ эртээнhээ hайнаар бэлдэhэн, загаhашадай байха гэр дулаалhан, зэр зэмсэгээ заhабарилhан байгаа. Тиимэhээ түрүүшын үдэрhөө далайhаа олзотой бусана.

А. БУСУРМАНОВ.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

hүүлэй жэлнүүдтэ манай аймагай ажахынууд бурyу, хашарагуудые түргэн зуура шахан таргалуулдаг болoжо байна. Колхоз, совхозуудта мал шахаха шэнэ байра олоор баригдана.

Тиихэдээ ажахынууд шахамалнуудаа нэгэ газарта олоор тэжээдэг болонхой. Жэшээнь, Аргатын совхоздо нэгэ газарта 900 бурyу шахан таргалуулха, hайнаар түлжүүлхэ байрануудые түхеэрээ. Хурамхаанай совхоздо 600 үхэрэй байра нэгэ газарта бүтээгдээ. Эдэ байранууд соохи ажал ехэтэй хүдэлмэри гол түлэб оньhожоруулагданхай.

Энэ жэлдэ Баргажанай совхоз залуу мал шахан таргалуулха томо фермэ эмхидхээ. Мүнөө, эндэ 100 хашараг шахалганда табигдаад, 250 бурyун hайнаар түлжүүлэгдэнэ. Эдэ мал бүхыдөө нэгэ газарта байлгагдана. Үхэршэдэй бригадые даагшаар дуршал шадабари ехэтэй Иннокентий Ефимович Филлипов ажаллана.

Шахамалнуудынь, мүн hайн түлжүүлгэдэ табигдаhан бурyунууд бүхыдөө дулаан байра соо байлгагдажа эдеэлүүлэгдэнэ. Шахамалнуудта үдэртөө тэжээлэй 7 единицын хэмжээнэй хоол үгтэнэ. Тэрэ тоодо үхэр бүхэндэ 4 килограмм хүртэхөөр таряа талханай зүйл hайса буйлуулагдажа эдюулэгдэнэ. Үнгэрhэн hарада шахамал бүхэнэйнь шэгнүүр сүүдхэлэ дунда зэргээр 800 грамм нэмэhэн байна. Шахан таргалуулагдажа байhан малынь шэнэ жэлэй январь hарада гүрэндэ тушаагдаха юм.

Ж. ГАРМАЕВ,
Баргажанай аймагай үйлэдбэриин управлениин начальнигай орлогшо.

ОРОНОЙ УРАН ЗУРААШАДАЙ ЕХЭ ХУРАЛДААН

Уран зураашадай III бүхэсоюзна съездын заседанинууд ноябриин 27-до Союзуудай байшангай Колонно зал соо болoжо үргэлжэлөө. Съездын хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **П. Н. Демичев** хабаадана.

Съездын делегадууд элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлбэ.

Заседаниин түрүүлэгшэ **В. Громыкодо** (Белорусси) түрүүшын үгэ үгөө. hүүлэй жэлнүүдтэ республикын уран зурагай искусствын туйлаhан амжалтанууд тухай тэмдэглээд, искусствадахи сэрэгэй-патриотическа темэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеэр фронтнууд дээрэ, партизан отрядуудта арад зоной гаргааша баатаршалга харуулhан зохёолнуудые бүтээхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулба. Шэнэ ёhоной хүниие хүмүүжүүлэн болбосоруулгада туhалха үүргэтэй уран зохёол бүтээлнүүдэй зориг бадаруулагша хүсэ, нүлөөе улам дээшэлүүлгэ — Белоруссиин искусствын ажал ябуулагшадай бэелүүлхэ шухала зорилгонуудай нэгэн мүн гэжэ В. Громыко тоолоно.

СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь **Л. Кулиджанов** правительствын дээдэ шагнал хайрада — Ленинэй ордендо хүртэhэнтэйнь дашарамдуулан, өөhэдынгөө ханинар — уран зураашадые амаршалаад, шэнэ шэнэ амжалта туйлахыень хүсэбэ. Тиихэ зуураа, уран мэргэжэлтэ хоёр холбооной, уран зурагай искусствын ба киногой хүдэлмэрилэгшэдэй бата нятта, үрэ ехэтэй харилсаа холбооной олон жэшээ дурдаад, уран зураашад болон кинематографистнуудай холбоо барисаан саашадаашье улам үргэхэ, үргэдхэхэ гэжэ этигэдэг байhанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Уран зураашадай III бүхэсоюзна съездын Мандатна комиссиин элидхэлые **В. Сизинов** хэбэ. Съездын хүдэлмэридэ 15 союзна республикын, автономито республиканuудай, хизаарнууд, областьнууд ба городуудай творческо 105 эмхиин түлөөлэгшэд хабаадана гэжэ мэдээсэбэ. Советскэ Союзай олон үндэhэ яhатанай уран зураашадай отряд энэ съездэ 12 национальностиин делегадуудые эльгээгээ.

Хоёрдохи, гурбадахи съезднүүдэй хоорондохи табан жэлэй турша соо уран мэргэжэлтэнэй энэ холбоондо 2358 уран зураашад ба искусствоведүүд абтаhан байна.

Волгын автозаводой түлөөлэгшэ, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой **А. Улесов** дээдэ шагнал хайрада — Ленинэй ордендо хүртэhэнтэйнь дашарамдуулан съездын делегадуудые, ороной бүхы уран зураашадые амаршалаад, зохёол бүтээлнүүдэй талаар шэнэ амжалта туйлахыень хүсэбэ. Совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы ажалынь уран hайханай зохёол бүтээлнүүд дотор улам тодоор, хурсаар харуулагдадаг болoжо байна. Совет искусствын зохёолнууд ажал, ажаhуудалдамнай, коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулхадамнай туhална. Эдэ бүгэдын түлөө таанадта хүдэлмэришэдэй баяр баясхалан хүргэнэбди гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Г. Коржев (РСФСР) үгэ хэлэхэдээ, ленинскэ темэ мүнөө Совет Россиин уран бииртэнэй ба hиилүүршэдэй гол анхарал татана гэбэ. Агууехэ Ленинэй гайхамшаг образ харуулhан, Ленинэй суртал бодолой илан мандаhыень искусствын үгөөр элирхэйлэн зураглаhан зохёолнуудые бүтээхын тула онсо харюусалгатайгаар хандаха эрилтэ уран зураашадай үмэнэ табигдана. Саашадаа зурагуудые бүтээгшэдэй, скульпторнуудай, графигуудай уран нарин онол арга шудалха асуудалнуудта тогтохо зуураа, социалис реализм гээшэ үнэхөөрөө арадай, олониитын онсо ехэ удха шанартай зохёолнуудые бүтээхэ арга болоно, тиимэ байхашье гэжэ тэмдэглэбэ.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь **Г. Марков** съездэ СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной эльгээhэн амаршалга уншаа.

Правительствын дээдэ шагнал хайра — Ленинэй орден хадаа зохёол бүтээлнүүдтээ бүри ехэ эрилтэтэйгээр хандахыемнай бидэнэрые уялгална. Совет уран зураашад — Ленин багшын агууехэ суртал бодолой түлөө тэмсэлшэд мүн. Бидэнэй зохёолнууд мүнөө үе сагай хүнүүдэй, коммунизм байгуулагшадай hанал бодол, хүсэл эрмэлзэлые үнэн зүбөөр зураглан харуулха ёhотой гэжэ **М. Аникушин** (Ленинград) хэлэбэ.

Х. Хушвахтов (Таджикистан) уран зурагай искусствын хүгжэлтэдэ социалис реализмын онол аргын ямар ехэ удха шанартай байhые онсолон тэмдэглээ. Олохон уран зураашад таджик арадай национальна хүгжэлтын асуудалые, тэрэнэй баатар габьяата ажалые зохёол бүтээлнүүд дотороо гүн гүнзэгыгөөр харуулна гэбэ.

Иштван Мартча съездын делегадуудые Венгриин Уран зураашадай холбооной үмэнэhөө амаршалба.

В. Обух (Молдави) үгэ хэлэхэдээ, олон үндэhэ яhатанай социалис искусствын харилсан баяжалта тухай тогтон тэмдэглээ. Совет искусство социальна ехэ, шухала асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ ходоодоо эрмэлзэнэ. Имэ хүсэл эрмэлзэл уран зураашын үмэнэ бүри ехэ эрилтэнүүдые табина гээд, дурасхаал мүнхэлхэ искусство тухай, зохёол бүтээлэйнгээ дүй дуршэлые халан абалсаха шухала тухай онсолон тэмдэглэбэ.

А. Мыльников (Ленинград) совет искусство уран бүтээлэй ехэ дэбжэлтэ туйлажа байhан үетэй гэжэ мэдүүлбэ. Тиихэтээ хамта, уран зурагай искусствын выставкэнүүдэй ямараар эмхидхэгдэдэг байhые шэнжэлээ. Үгэ хэлэгшын hанамжын ёhоор, тэдэ выставкэнүүдэй зариман мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ харюусахагүй байна. Выставкэнүүдые эмхидхэхэдээ мастернуудай уран бэлигэй өөрсэ талые хараада абаха шухала гэбэ.

П. Лебедев (Москва) мүнөө сагай искусствын хүгжэлтэдэ шэнжэлэлэй хүдэлмэриин ямар үүргэ дүүргэдэг тухай тэмдэглээ.

И. Торн (Эстони) республика доторнь hүүлэй жэлнүүдтэ илангаяа ехээр хүгжөөгдэжэ байгаа промышленно эстетикын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулба. Делегадай hанамжын ёhоор, архитекторнуудтэй, конструкторнуудтай, инженернүүдтэй амжалтата харилсаа холбоо хэдэг Эстониин уран зураашадай дүй дуршал тушаа анхарал хандуулха, дэлгэрүүлхэ шухала байна.

Р. Ахмедов (Узбекистан) В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо республикын уран зураашадай бэлдэжэ байhан тухай хөөрэбэ. Тэрэшэлэн уран зохёолой журналнуудай хүдэлмэри тухай хэлээд, хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулба.

Польшын Уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ **В. Бучек** дээдэ шагнал хайра — Ленинэй орден абаhантайнь дашарамдуулан, совет уран зураашадые поляк уран зураашадай үмэнэhөө халуунаар амаршалаа.

И. Кузминскис (Литва) совет соёлой хүгжэлтэдэ литовско уран зураашадай оруулhан хубита тухай хэлэбэ. Тиихэтээ хамта, искусство гээшэ хүнэй абьяасые бүри ехэ болгохо, совет хүнүүдэй ажаhуудал гоёон шэмэглэхэ зорилготой картинанууд, скульптуранууд, витражууд ганса музейнүүд соо табигдаад дүүрэхэ ёhогүй. Уран зураашадай зохёол бүтээлнүүдые мүнөө сагай архитектурада үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ тэмдэглээ. Литовско уран зураашадай олонхинь залуу мастернууд юм. Эдэнэй уран мэргэжэлдэ аха үеын түлөөлэгшэд онсо анхарал хандуулдаг гэжэ онсолон дурдаа.

Г. Гюрджян (Армени) соёл болбосоролой уг баялигые сахин арьбадхаха асуудалнууд дээрэ тогтожо хэлэбэ. Армениин ниислэл хото hаяхан 2750 жэлэйнгээ ойе hайндэрлөө. Энэмнай бэлигтэ арадай эртэ урдыншье, эдир залуугайшье соёлой hайндэр болоhон байна. Ереванай ойдо зорюулагдаhан ехэ выставкэ армян искусствын хүгжэлтые эли тодоор гэршэлэн харуулна гэбэ.

Хуралдаан үргэлжэлhөөр.

ХҮҮГЭДЭЙ УРАН ЗОХЁОЛДО ЗОРЮУЛАГДАhАН КОНФЕРЕНЦИ

…гэлдэр Улаан-Үдэдэ, Х. Н. Намсараевай нэрэмжэтэ бу…рамын театрай байшан соо хүн зон олооро суглараба. …дэй литературын асуудалнуудаар зарлагдаhан хоёр… конференци үглөөнэй 10 сагта эхилээ. Конференциие …ай Уран зохёолшодой холбоон, ВЛКСМ-эй обком бо…гээрэлэй министерство зарлаhан байна. Тэрэнэй хүдэл… уряалаар ерэhэн холын айлшад хабаадана. Онсолон …эл, Москваhаа — хүүгэдэй мэдээжэ уран зохёолшод …атов, Г. Разумемич, поэт Ю. Хазанов, «Детская лите…» гэжэ хэблэлэй таhагые даагша М. Мусиенко, Эрхүү…ан зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ М. Сергеев, …рдаhаа — Ж. Зимин, Агаhаа — А. Жамбалон гэгшэд …

…конференциие республикын Уран зохёолшодой холбоо…рүүлэгшэ Д. З. Жалсараев нээбэ.

…ференци дээрэ гурбан элидхэл табигдаа. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай доцент **Е. В. Баранникова** «В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ой ба хүүгэдэй литературын зорилгонууд», гэгээрэлэй министр **С. С. Дмитриев** «Эдиршүүлые, hурагшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ литературын бэелүүлхэ үүргэ», Зүүн-Сибириин культурын институдай кафедрые даагша **Д. А. Гольдштейн** «Үхибүүдэй совет литературын зарим асуудалнууд» гэhэн элидхэлнүүдые хэбэд.

Республикын hургуулинуудhаа уряалаар ерэhэн багшанар, уран зохёолшод элидхэл шагнаhанай hүүлээр нэгэдэхи интернат hургуулида айлшалба.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүүгэдэй уран зохёол зүбшэхэ республиканска конференцидэ хабаадагшад (зүүн гарhаа): С. Дунаев (Улаан-Үдэ), Ч. Дарибазарон (Хэжэнгэ), Б. Чагдуров (Зэдэ), Г. Дембелов (Хори), Ш. Байминов (Түнхэн) гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

СССР-эй, РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДҮҮДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

…эй арадай ажахын түсэбэй ба 1969 оной бюджедэй түс түс бүлэгүүдые даб дээрэ …эхөөр эмхидхэгдэhэн бэлэдхэлэй комис… …дэлмэреэ дүүргэбэ.

…лэй комиссинуудай бүридэлдэ ороhон … СССР-эй Госпланай, СССР-эй Финан… …нистерствын түлөөлэгшэдэй, бусад ми… …энүүд ба албан зургаануудай хүтэлбэ… …эй элидхэлнүүд, мэдээсэлнүүдые заседа… …дээрээ соносоо. Бэлэдхэлэй комиссинууд … бюджет тушаа дурадхалнуудые согсолон …жо, СССР-эй Верховно Соведэй Палата… …hалбари бүриин саг үргэлжын комисси… …түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар түсэб… бюджетнэ комиссинуудай пленарна засе… … дээрэ хаража үзэхөөр бэлдээ.

… Соведэй, Национальностьнуудай Сове… …лэлгын, бюджетнэ комиссинууд, пал… …иин саг үргэлжын комиссинуудай гэшүүд бэлэдхэлэй комиссинуудай бэлдэhэн тобшололнууд ба дурадхалнуудые ноябриин 27-до хаража эхилбэ.

Бэлэдхэлэй комиссинуудай түс түс хүтэлбэрилэгшэд худалдаа наймаанай, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, хүнгэн, эдеэ хоолой, мяха ба hүнэй промышленностиин, загаhанай ажахын, транспортын, хэлхээ холбооной, хүдөө ажахын, элүүрые хамгаалгын, социальна хангалгын ба арадай гэгээрэлэй, эрдэм болон соёлой, мүн бусадшье асуудалнуудые даб дээрэ хаража үзэhэнэй дүнгүүд тухай элидхэлнүүдые заседанинууд дээрэ хэбэ.

Түсэб ба бюджет хаража үзэхэ үедөө депутадуудай тэмдэглэhэн дутагдалнуудые усадхаха талаар СССР-эй Госпландa, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, түс түс министерствэнүүд ба албан зургаануудта хабаатай хэдэ хэдэн тодорхой дурадхалнуудые комиссинууд батална абаа.

Хэдэ хэдэн министерствэнүүд, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд 1968 оной ажалай даб дээрэхи дүнгүүд, 1969 ондо хараалhан түсэб ба бюджедэй ямараар дүүргэгдэхэ байhан тухайда түсэблэлгын бюджетнэ комиссинуудай заседанинууд дээрэ мэдээсээ. Мэргэжэлтэд, хэдэ хэдэн предприятинууд ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд комиссинуудай хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Палатануудай комиссинуудай түсэблэлгын бюджетнэ комиссинууд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

РСФСР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын бюджетнэ комиссинуудай hалбари бүриин саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэр ба гэшүүдэй хабаадалгатай хамтын заседани ноябриин 27-до болоо. Түсэблэлгын, бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ Н. Е. Клименко заседани хүтэлбэрилбэ.

1968 оной арадай ажахын түсэбэй даб дээрэхи дүүргэлтэ, РСФСР-эй арадай ажахые 1969 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшын орлогшо, депутат А. Н. Лифатовай, РСФСР-эй 1968 оной гүрэнэй бюджедэй даб дээрэхи дүүргэлтэ, 1969 оной гүрэнэй бюджет тухай РСФСР-эй финансын министр, депутат И. И. Фадеевэй элидхэлнүүд соносогдоо.

Арадай ажахын, гүрэнэй бюджедэй зарим бүлэгүүдэй, мүн бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо хаража үзэхын, тобшолол ба дурадхалнуудые бэлдэхын тула РСФСР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын, бюджетнэ ба hалбари бүриин комиссинууд арадай ажахын hалбаринуудта хабаатай бэлэдхэлэй комиссинуудые өөhэдынгөө гэшүүдэй дундаhаа эмхидхээ.

Бэлэдхэлэй комиссинууд РСФСР-эй Госпланай, РСФСР-эй Финансын министерствын, республикын министерствэнүүд ба албан зургаануудай байгша оной түсэб ба бюджедэй дүүргэлтэ тухай, 1969 оной бюджедэй түсэбтэ даабаринууд ба дүнгүүд тухай, 1967 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай материалнуудые хаража эхилээ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. П. Нешков, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Е. Ф. Карпова, республикын албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд ба министрнүүд, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд комиссинуудай хамтын заседанида хабаадалсаа.

(ТАСС)

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ЮРЫН ХҮНЭЙ БААТАРШАЛГА

НЮТАГАЙНГАА наһажаал зонние, халуун шулуу долёоһон, манай энэ жаргалта ажабайдалые улам бэхижүүлхын түлөө ами бэеэ гамнангүйгөөр тэмсэһэн, харин интервентнүүдтэй, сагаантантай, һүүлдэнь фашис булимтарагшадтай улаан шуһаяа адхан тулалдаһан зонние би хододоол хүндэлжэ, омогорхон баясажа ябадагби.

Манай тосхондо Советскэ Союзай Герой Иван Максимович Трофимов ажаһуудаг.

Хаа-яа гэрэйнгээ газаахи һандали дээрэ сэлгеэ һайхан Нарһата нуурай һэбшээтэ арюун тунгалаг агаараар амилан, амаржа һууһан Иван Максимовичые харахадаа, яаһан жаргалтайгаар наһаяа үнгэргэжэ ябаһан, золтой хүн гээшэб гэжэ һанадагби. Арадай хэрэгэй түлөө бүхы наһан соогоо, арбаадтайһаа хойшо тэмсэхэ гээшэ золтойл хүнэй хуби заяан ааб!

Арбаад наһатайһаа хойшо Ваня хүбүүн ажал хэжэ эхилһэн юм. Ажал хүдэлмэридэ хорхойтоод энэ алхам хээгүй, харин үгытэй ядуу гэртэхиндээ хамһалсахын тула хүдэлжэ эхилһэн юм. Нүхэр Трофимов В. И. Ленинэй түрэһэн Симбирск городто (мүнөө Ульяновск) түрөө һэн. Гэртэхининь революционно хүдэлөөндэ хабаадалсаһанайнгаа түлөө 1905 ондо Шэтын область сүлэгдэһэн байгаа.

Үдэр бүри үлэн ябахадаа, үлдэнги эжы, абаяа харахадаа, тулиһан нүхэдөө һанахадаа, эды ехэ үлэсхэлэн, бэрхэтэй байдал асарһан хүнүүдые, баяшуулые хара багаһаа үзэн ядажа һураа. Тиимэһээл Ваня ангиин тэмсэлдэ хамсыгаа шамажа ороһон намтартай юм.

1919 ондо, 14 наһатай ябахадаа, нүхэр Морозовой суута партизанска отрядта орожо, Шэтэ шадархи сагаантантай тэмсэжэ эхилээ.

— Тиихэдэ «наһаншни хүсөөгүй» гэжэ намайе армида абажа үгэхэгүйдэнь, өөрөө партизануудта гүйжэ ябашоо һэм. Багжагар томо бэетэй байгааб. Тиимэһээ тэдэнэр намайе абаһан юм,—гэжэ Иван Максимович хөөрэнэ.

Морозовой партизанска отрядта ороод байхадаа, Ванька Трофимов баригдашагүй Лука тухай хөөрэлдэхыень нэгэнтэ бэшэ дуулагша һэн. Иимэ хөөрэлдөөнэй болоходол хүбүүн һэр-мэр гэжэ, ехэл анхаралтайгаар шагнагша һааб даа.

Лукаһаа боложо, Ваня үргэһэ нойроошье алдаа һэн. Ямар нэгэн гайхамшагта юумэл хэдэг һаа, эгээл тэрэ баригдашагүй Лукае өөрынгөө гараар барилсадаг һаа гэжэ дотороо шэбшэхэ.

Теэд Ванин наһаар бага хадань харуулда хабаадуулдаггүй байба. Тиигэбэшье удаан тоосоһоной һүүлээр ээмлиг, бэеэр томо, зоригтой шуран Ваня харуулшадай зэргэдэ абтаһан байгаа.

Лукае гартаа оруулха зорилготойгоор түрүүшын харуулда ошолдобо. Хэдэн үдэрэй турша соо морозовойхид сагаантание хүлеэбэ. Магад Лукашье ерэлсэхэ аалам гэһэн бодолнууд амар заяа үзүүлээгүй.

Тингэһээр байтарнь хүлеэһэн дайсадыньшье бүргэшэлдэһөөр бии болобо. Тагнуулшад һэр-мэр гэлдэшэбэ. Бүри дүтэ болобо. Урдань ябаһан хүн бүри элеэр харагдана, харин хоёрдохинь һахалтай! Энэнь Лукал хаш! Тэдэнэй алад гаратарнь партизанууд бэеэ барижа хүлеэбэ...

Буугай дуун наяржа, түрүүшын сагаантан мухариба. Дайсадшье хүлгэжэ, буудалдаан болошобо. Ваня буудаад, тудабагүй. Лукагай буудаһан һомон баруун шэхэн дээгүүрнь зэбүүрхэмээр шууяад гарашаба. Хүбүүн тэрьелжэ ябаһан Лукагай хойноһоо хэды буудаад алдаба. Шоргоолзоной хүрэшэһэн бутада үбдэгэлдин мэргэлбэ. Тиихэдээл Лукае һалгаагаа һэн. Ингэжэ һанаһандаа хүрэжэ, түрүүшынгээ хатуужал абаа бэлэй.

Сагаантание хоггүйгөөр усадхаһанай һүүлээр Яруунада хаа хаанагүй хамтын ажал эмхидхэгдэжэ эхилээ һэн. Тиихэдэ Иван Максимович энэ ниитын ехэ хэрэгтэ угаа эдэбхитэйгээр хабаадажа, 1931 ондо Тэлимбэдэ «Улаан партизан» гэжэ колхоз эмхидхэһэн юм.

Иван Максимович балшар бага наһанһаа хара ажалда хүлһөө гарһан, тала дайдаяа һайн мэдэхэ хүн байһан туладаа, хүтэлхы тушаалайнгаа түрүүшын алхам хэжэ эхилхэһээ бэлигтэй шадамар хүтэлбэрилэгшэ байһанаа харуулһан юм. Колхозой түрүүлэгшээр арбаад жэлдэ хүдэлһэнэй һүүлээр Кондын сомсоведэй түрүүлэгшээр һунгагдажа, гурбан жэлдэ ажаллаад байтарнь дайн эхилжэ, амгалан һайхан ажабайдалые хүлгөөгөө бэлэй.

Тиихэдэ Иван Максимович Трофимовшье юһэн үхибүүдтэй һамгаяа орхижо дайнда мордоо. Тэрэнэй нүхэр Федосья Евдокимовна дайнай бүхы жэлнүүдтэ Тэлимбэ тосхондоо гахайн фермые даагшаар хүдэлөө һэн. Тиигэжэ дайндашье хабаадаһан, ара таладашье үлэһэн зон унаһан малгайгаа абангүй илалта тээшэ хүндэ замаар дабхяа.

Иван Максимович Трофимов Калининска областьһоо эхилжэ дайлалдаа һэн. Нүхэр Трофимов 391-дэхи стрелково дивизиин 1024-дэхи стрелково полкын нэгэдэхи стрелково батальоной отделениин командир, нэгэдэхи ротын парторг ябаһан юм. Фашистнуудтай тулалдаһан нэтэрүү шанга байлдаанууд ахалагша сержант Трофимовые бүри хатуу, бүри эрэлхэг зоригтой болгоо.

1944 оной июлиин 17. Латвида болоһон нэгэ ушар. Лудзинска районние сүлөөлхэ байлдаанда 391-дэхи стрелково дивизиин нэгэдэхи рото немецүүдэй бусаха замые хааха, Ригэ ошоһон 40 метр үргэнтэй гурбан ехэ магистралиин уулзадхые эзэлжэ, энэ шухала пунктые гартаа абаха гэһэн даабари абаһан байгаа.

Стрелково взводой командирай туһалагша, ахалагша сержант Трофимов дайсанай траншейдэ түрүүлэн добтолон орожо, табан фашистнарые буудажа, хоёрыень хутагаар хадхажа алаба...

Энээнэй һүүлээр ротодонь үһан хаалтые дабажа, Найдери гэжэ тосхонние эзэлхэдэнь шоссейнэ магистралие хааха гэһэн дайшалхы шэнэ даабари үгтэһэн байгаа.

Тингэжэ нэгэдэхи рото һүниин харанхы болгоод, энэ даабари дүүргэхын тула дайсанай ара тала руу ошоо бэлэй. Һүни танигдаагүй газараар ябаха тээшэ тон хүндэ байгаа. Тиигэбэшье һаань, тээ үүр сайха дүтэлжэ байха үеэр Ригэ ошоһон ехэ магистральда дүтэшэг байһан гүбээе эзэлжэ, окоп малтажа, пулемёдуудаа тодхобо. Гүбээ дээрэ байрлаһан совет сэрэгшэдые фашистнар обёороод, тэдэнние бүһэлжэ эхилбэ. Манайхин дайсанай бүри дүтэшэг ерэтэр бэеэ бариба. Ротын командир залуу хүбүүн Анатолий Скакун «удааржа байна бэшэ гүбди?» гээд, бэеэ барижа ядана.

— Бараг даа. Үшөө нэгэ бага дүтэлэг. Патромнай гамтай, хиидэ буудаһанай хэрэггүй. Урдаһаань шагаажа буудаал һаа дээрэ, үрдихэбди даа,—гээд ротын парторг Иван Максимович сэдьхэлыень даруулна.

Дайсадшье дүтэлжэ, хатуу тулалдаан эхилбэ. Манайхин гүбээ дээрэһээ фашистнарые хиргажа оробо. Немецүүд нөөсэ хүсэеэ хаяжа, тоонь һураггүй олошороо һэн.

Совет солдадууд хэды бэрхэтэй хүндэ байдалда ороошье һаа, айжа һүрдөөгүй, харин эрэлхэг зоригтойгоор, хатуу шангаар тулалдажа ороһон байна. Ротын командир Анатолий Скакунай шархатахатай адли ротын парторг нүхэр Трофимов ротоёо толгойлжо, «Урагшаа, геройнууд! Фашистнарые гамгүйгөөр хюдагты!» гэжэ дорюунаар хашхараад, хутагаяа абажа урагшаа добтолон, хоёр немецые хараһаар байтар алажархиба. Сэрэгшэд парторгынгоо үряа доро шанга тулалдаанда хам ороо бэлэй. Иимэ эршэтэ добтолгые тэсэнгүйгөөр немецүүд тэрьелжэ эхилээ һэн.

Энээнэй һүүлээр нүхэр Трофимовай рото Ригэ ошоһон магистраляар һөөргөө бусажа ябаһан дайсадай томо машинануудые энэ гүбээ дээрэһээ үхэр буугаар буудажа шатааһан юм.

Энэ байлдаанда ротын сэрэгшэд долоон добтолгые бута сохиһон байна.

— Хүреэлэгдээбди гэжэ һанаад, немецүүд ой тайга соогуур тарашоо һэн. Һүүлдэ хэды часай үнгэрһэн хойно олоороо ерэжэ, бэеэ тушааһан байгаа,—гэжэ нүхэр Трофимов хөөрэнэ.

Иван Максимович Трофимов тиихэдэ шархатажа, госпитальдо ороошье һаа, удаан болонгүй һөөргөө фронтдоо бусаһан байгаа. Тэрэ 1945 оной мартын 28-да солдадай эгээл дээдэ шангаар,—3-дахи шатын Алдар Солын орденоор, энээнһээ хорёод үдэрөөр урид дайшалхы Улаан Одоной орденоор шагнагдаһан байна.

Эсэгэ ороноо фашис булимтарагшадһаа сүлөөлгэндэ эрэлхэг зоригтойгоор хабаадажа, нэгэнтэ бэшэ баатаршалга гаргаһанайнь түлөө 1945 оной мартын 24-дэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Трофимов Иван Максимовичта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгоо һэн.

Мүнөө Иван Максимовичтай Резекненскэ дунда һургуулиин хизаар ороноо шэнжэлэгшэд, Латвиин КП-гэй Лудзенска райком, райисполком ба райвоенкомат саг үргэлжэ бэшэлсэжэ байдаг.

Мүнөө манай Яруунын аймагай Нарһата тосхондо ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой Иван Максимович Трофимов 9 үхибүүтэй, 34 ашатай, 2 гушатай—үнэр баян айлайхи. Үхибүүдынь Казахстанһаа эхилээд Магадан хүрэтэр таранхай. Иимэл даа, нютагаймнай хүндэтэ хүнэй баатаршалгата зам!

Г. ДОРЖИЕВА.

Комсомольско барилга дээрэһээ

ДҮРБЭН ТЭГШЭЭР...

СЭЛЭНГЫН целлюлозно-картоной комбинадай барилгые орон дотор бодхоогдожо байгаа комсомолшуудай барилгануудай нэгэн гэжэ тоолодог. Энэ томо барилгын хэгдэжэ байһан газарта хүдэлмэришэдэй ехэ поселок тогтожо, Селенгинск гэһэн алдартай болонхой. Иимэ нэрэтэй болоһоор тиимэ үнинэй бэшэ, оройдоол долоон жэл болуутай байна.

Энэ һуурин тон түргөөр ургана. Хүн зониинышье улам олон боложо байна. Мүнөө эндэ аяар 12 мянга гаран хүн зон ажаһууна. Эндэхи найман жэлэй ба дунда һургуулинуудта 1 500 шахуу үхибүүд һуража байдаг. Хүүгэдэй гурбан ясли-саад хүдэлнэ, больнична комплекс баригданхай. Барилгашадай клуб, «Юность» гэжэ үргэн экрантай кинотеатр, пионернүүдэй байшан, музыкальна һургуули, библиотекэ, стадион, туристическэ бааза, спортивна зал гэхэшэлэн соёл культурын, ажаһуудалай эрилтэ хангаха эмхи зургаанууд эндэмнай олон ааб даа.

Хорин хоёр байрын томо гэрнүүдһээ бүридэһэн нэгэдэхи микрорайон түгэс түбхинэжэ байна. Эндэ ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинат, хүүгэдэй хоёр саад, почто, һургуули, магазинууд баригданхай, хүн зоной аша туһада алба хэнэ.

Намаг налхяар дүүрэн гүн тужа соо иимэ томо барилгануудай ойр зура бүтэһэниинь гайхалтай юм. Үнэндөө этигэхээршье бэшэ байдаг. Теэд хүнэй хүдэр хүсэн, сухаришагүй зоригжол юушье бүтээнэ ха юм даа.

Манай поселок залуушуулаар одоол олон даа. Ганса комбинадай барилгада 700 гаран залуу хүдэлмэришэд хүдэлнэ. Эндэхи индустриальна техникумдэ 600 шахуу, медицинскэ училищада — 300, ГПТУ-да — 90 хүбүүд, басагад һуража байдаг.

Залуу хүдэлмэришэн анги түргөөр ургана, мэргэжэл шадабаринь баяжана, эрдэм һургуулинь дээшэлнэ. Энэ ушарые жэшээлэн харуулбал, баримталха юумэнүүд олон. Иван Каплин **(нэгэдэхи зураг дээрэ)** ЦКК-гай барилгын эхилхэһээ хойшо хүдэлжэ ябадаг. Түрүүшын комсомолшуудай нэгэн. Комсомол-залуушуулай бригадын гэшүүн олон жэлдэ ябаа. Барилга худар ошохо түмэр болон автомобильна харгынуудые барилсаа. Гаталшагүй гэжэ һанагдамаар байһан намаг соогуур тэрэ харгынууд баригдаа ха юм. Мүнөө Иван Каплин Галина һамгантаяа (баһа түрүүшын комсомолшуудай нэгэн) теплоизоляционно хүдэлмэридэ ажалладаг, үдэр соо хоёрһоо нааша нормо дүүргэдэг алдартай хүдэлмэришэд.

Хоёрдохи зураг дээрэ энеэбхилэн байгааша басаган — Нина Каневская гээшэ. ВЛКСМ-эй гэшүүн Нина басаган 1961 онһоо шулуушанаар энэ барилга дээрэ хүдэлжэ байдаг. Барилгын дүрбэдэхи разрядай мэргэжэл шудаланхай. ВЛКСМ-эй ЦК-гай тусхай тэмдэгээр шагнагдаһан түрүү хүдэлмэришэ хүн.

Владимир Федорович Пугачев коммунист хүн. Шулуушан мэргэжэлтэй, комсомол-залуушуулай бригадын бригадир. Энэ гигантын барилгын эхилхэһээ хүдэлнэ. ВЛКСМ-эй ЦК-гай үүсхэлээр Ново-Куйбышевта эмхидхэгдээшэ комсомольско барилгын бригадирнуудай бүхэсоюзна һургуулида хабаадалсаһан намтартай. Нүхэр Пугачев **гурбадахи зураг** дээрэ баруун гар тээнь байна. Тэрээнтэй зэргэлээд барилгын хоёрдохи участогай комсорг Виктор Моисеев. Энэ залуу хүдэлмэришэн шулууша, модошо дархан, арматурщик, гагнууршан, тракторист, шофер мэргэжэлтэй. Бэрхэл хүбүүн даа. Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай эмхидхэһэн комсомолой барилганууд дээгүүр дамжуулагдаха факелые Тувадахи ехэ комбинат баригшадта хүргэлсэһэн суутай. Залуу барилгашадай ажалай амжалта, түгэс үйлэ хэрэгүүдые тоолохо, харуулха гээ һаа барагдашагүй. Барилгын алишье участогта ябабалтанай, габшагайгаар, сухаришагүй зоригжолтойгоор хүдэлжэ байгшад захаһаа абаад лэ байха. Гайхалгүй! Комсомолой барилга бодхоолсожо байһан нэрээ һанаха уялгатай бшуу.

Залуу барилгашадай аж... дал ганса ажал хүдэл... эдэбхи гаргалгаар, габшага... дэлсөөр хизаарлагдана бэш... дэнэр ниитын ажабайдал... хитэйгээр хабаадана, һу... бэе махабадаа хүдэржүүлнэ.

Хүдэлмэришэн - залуушу... үдэшын һургуулида 190 хү... рана. Техникум болон инст... дуудта 50 хүн заочноор һу... байдаг. Жэшээнь, барилгын... гэдэхи участогай комсомол-з... шуулай бригадые толгой... Виктор Литвинцев, мүн тэр... стогай комсорг, хүдэлмэ... басаган Евгения Коптерова... Сибириин технологическа ... тудай хоёрдохи курсын ... гууд.

Спортшье яһала дэлгэр... Волейбол, баскетбол, фу... сана, бокс, кросс гэхэ мэт... ной анхарал татана, эдэб... гээр хабаадаха эрмэлзэл ... нэ. Дүрбэн спортсмен... «Спортын мастер» гэһэн ... солотой. Юрий Климов «П... газетын шанда хүртэхэ к... хабаадажа, Росси дотороо ... дохи, гүрэн дотороо найм... һуури эзэлһыень ехэл ам... гэжэ тоолодогбди. Энэ нүхэр ... рилгын гурбадахи участогай ... матурщик, Доржи Банза... нэрэмжэтэ гүрэнэй багшаа... институдай физкультурын ... культёдэй студент-заочник.

Мурысэн ажаллаха, һу... бэе махабадаа хүдэржүүлхэ ... боломжо дүүрэн бии ха юм ... Элэнние адли тэгшээр эр... гээшэ комсомолой комитедэй ... үүргэнь, шухала зорилгонь ... Ургажа, хүгжэжэ байгаа ... поселогой ажалша залуу... иимэл эрмэлзэлгэтэйгээр хүдэ... ажаһууна, жарган сэнгэнэ.

Н. БУХОЛЬЦ...
комсомольско штаба... начальник.

Авторай фото...

Кабанскын аймаг.

УЛААН-ҮДЫН ЛВРЗ-дэ

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАДА ХҮРТЭБЭ

Нарин хэмжүүр болон приборнуудые бүтээдэг цехтэ Сергей Васильевич Киселев хүдэлһөөр үнинэй. Тэрэнэй бүтээдэг зүйлнүүд эрхим шанартай байдаг. Завод дээрэ үнгэргэгдэһэн конкурсдо илажа, С. В. Киселев «Эрхим токарь» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Һаяхан Зам харилсаанай министерствын болон түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай шиидхэбэреэр Сергей Васильевич Киселевто Хүндэлэлэй грамота барюулагдаба.

ЭРХИМ БРИГАДА

Арбаад жэлэй саада тээ заводой зэд шудхалгын цехтэ Дондок Гатапович Ламожапов ажаллахаяа ерэһэн юм. Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ нүхэр Ламожапов оролдосотой ажалаараа шалгараад, бусадтаа жэшээ харуулжа ябаа. Тиин удааншье болонгүй Дондок Гатапович зэд хайлуулгын участогта бригадираар томилогдоһон байгаа. Үнгэрһэн энэ үе соо нүхэр Ламожапов өөрынгөө мэргэжэлдэ 8 хүние һургаба. Тэрээнтэй сугтаа хүдэлдэг Н. Н. Зюзько мүн лэ арбаад жэл ажаллажа байна. Өөрынгөө баян дүй дүршэлые нүхэр Зюзько сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэйгөө хубаалдадаг.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоһон нүхэр Ламожаповай бригадынхид табан жэлэйнгээ түсэб 1970 оной ноябриин 7 болотор дүүргэхэ гэһэн уялга абаа. Һаяхан профсоюзай заводской комитедэй шиидхэбэреэр энэ бригада завод соогоо «Эрхим бригада» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

ТАБАН ЖЭЛЫЕ — БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

Вагоной кузов бүтээдэг цехэй тормоз заһабарилдаг участогай слесарьнүүдэй бригада дизельнэ цехэй С. Маковейн, вагон хабсаргадаг цехэй Н. Казбановай, электромашинна цехэй А. Судаковой, аппаратна цехэй В. Андреевэй бригаданuудай үүсхэл дэмжэжэ, табан жэлэйнгээ түсэбые Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо — 1970 оной апрелиин 22 болотор дүүргэхэ гэбэ. Энээнэй тула дурсагдагша бригадынхид ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, хүдэлмэридөө эрдэм ухаанай түйлалтануудые нэбтэрүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. Тингэжэ тэдэнэр ажалайнгаа бүтээсые түсэбөөр хараалагдаһанһаа 4 процентээр дээшэлүүлхэ юм.

М. НИМБУЕВ.

ОЛОНОЙ ДУНДАҺАА ШАЛГАРАГШАД

Түрүү юумэ үүсхэгшэдэй городой совет токарьнуудай, фрезеровщигуудай, слесарьнүүдэй дундаһаа «Эрхим мэргэжэлтэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхэ конкурс байтша оной май соо соносхоһон юм. Улаан-Үдын машина бүтээлгын заводуудта энэ конкурс үнгэргэгдэжэ, тэрэнэй дүн гаргагдаба.

Түрүүшээр өөһэдынгөө заводто, һүүлээрнь заводууд хоорондо үнгэргэгдэһэн конкурсын үедэ шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн эрхим мэргэжэлтэд тодоруулагдажа, Техническэ мэдээсэлэй центральна бюрогой, түрүү юумэ үүсхэгшэдэй городой соведэй, партиин Улаан-Үдын горкомой Хүндэлэлэй грамотаар, мүнгэн шангаар шагнагдаа.

Авиационно заводой фрезеровщик Иван Иванович **Гурулев** орёо ажал эрхим һайнаар, түргэнөөр дүүргэдэг. Һайн шанартай продукци бүтээхэтэй хамта даабаряа 170—175 процент хүргэдэг, продукцяа гэдэргэнь бусаалтагүйгөөр тушаадаг. Иван Иванович һубэлгэн ухаатай уралан нарижуулагша, бэрхэ мэргэжэлтэ юм. Ганса һүүлэй үедэ тэрэнэй дүрбэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд, 1500 түхэригэй алмалта үгэбэ. Энэ нүхэр городой конкурсдо фрезеровщигуудай дундаһаа шалгаржа, 1-дэхи шатын дипломоор, 75 түхэритэй мүнгэн шангаар шагнагдаба. «Городой 1968 оной эрхим фрезеровщик» гэһэн нэрэ зэргэ тэрээндэ олгогдоо.

Федор Васильевич **Осокин** токарь мэргэжэлтэй. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой энэ хүдэлмэришэн даабаряа 120—130 процент дүүргэдэг, дүрбэн мэргэжэл тэгшэ һайнаар шудалачхай. Бүтээһэн продукцяа өөрынгөө тусхай тамгаар тушаадаг. Тэрэ һүүлэй үедэ уралан нарижуулгын 7 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ, коммунис ажалай ударник юм. Городой конкурсын үедэ тэрэ 2-дохи һуури эзэлжэ, 2-дохи шатын дипломдо, 2-дохи мүнгэн шанда, «Городой 1968 оной эрхим токарь» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүргэһэн байна.

Прибор бүтээлгын заводой токарь Виктор Иванович **Донцов** 1-дэхи шатын дипломоор, 1-дэхи мүнгэн шангаар шагнагдаа. «Городой 1968 оной эрхим токарь» гэһэн нэрэ зэргэтэй энэ нүхэр техническэ мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлдэг, технологическа институдта һуралсадаг, коммунис ажалай ударник юм.

«Городой 1968 оной эрхим слесариин» нэрэ зэргэдэ хүр... Анатолий Васильевич М... судна бүтээлгын заводой сл... Тэрэ эрхим шанартай ... бүтээдэг, даабаряа үдэр б... 110—115 процентдэ хүр...

Эрхим мэргэжэлтэдые то... хын, хүдэлмэришэдэй дүй ... лые нарижуулан һайжар... тула саашадаа иимэ конку... ходо үнгэргэгдэжэ байха ... рэнэй гол зорилго юуб гэхэ... хим мэргэжэлтэдэй эдэбхи ... дээшэлүүлгэ болоно. Ии... курснууд республикынхай ... мышленностиин бусад ... нуудта үнгэргэгдэхэ, бүри ... хабаадалгатай болохо юм...

Г. ГАРМА...
Буряадай техни... мэдээсэлэй центра... бюрогой пропаг... таһагай нача...

ЗУРАГЛАЛ

ЭХЫН ЗҮРХЭН

ҮГЛӨӨНЭЙ бүрэнхыһөө эхилжэ газаагуур хонидоо эдеэлүүлжэ, уһалжа, наранай нилээд дээрэ гаратар сүлөө тухагүй хүдэлжэ ябаһанаа Чимитсу Яндаковна һаяхан гэртээ ороод байба.

Ябуул зуура галаа түлеэд, шэрэм дээрээ сайгаа табижа, газааһаа хүрэһэн мяха оруулаад, нимгэхэнээр хэршэжэ, уданшьегүй сковорода соо шаршагануулба.

— Жаалдамарынь сайгаа үни шанаад байха юм аад, энэ оймһоноор носолдожо һуушабалби, —гээд, Гарма эжынь аэраһэн нооһоор оймһо оёжо һуутараа үндэгэшэбэ.

— Бараг ааб даа, эжы. Өөрөө сайгаа шанана аабзаб,—гэнэ Чимитсу.

Эхээ үнинэй хараагүй, һанаашаһан юумэдэл, эгээ багахан гурба наһатай Саян хүбүүниинь эжыһээ һаланагүй, хормойдоод лэ ябана.

— Юрэдөө энэ яаһан хүбүүн гээшэб? Гэдэһээ үлдөө гүш? Эндэ һуугаад эдеэлэ даа,—гэжэ Чимитсу Яндаковна хүбүүндээ аяга соохоно сай хээд, зүһэмэг хилээмэндэ тоһо няагаад, хэды еды конфетэ урдань табина.

Хараха янзада Чимитсу Яндаковна өөр тухайгаа тиимэшье олон юумэ хэлээд, хөөрөөдхихэгүй, үгэ хүүр үсөөнтэйшэг, нилээд түбшэн даруу зантай хүн хэбэртэй. Балдан Раднаев нүхэртэйгөө хоюулан мал ажалда арба гаран жэлдэ хүдэлөөд, һүүлэй табан жэлдэ жэжэ түлгэ хонидые харууһалжа байдаг. Мүн арбан үхибүүдтэй, Эхэ-Герой алдартай хүн юм байна гэжэ тэрэнэй хэдэхэн үгэһөө ойлгобобди.

Теэд адаглан харахада энэмнай арбан үхибүүдэй эхэ, өөрөө дүшэ һайса гараад ябаһан эхэнэр гэжэ заяандаашье һанахаар бэшэ. Елэн хара үһээ гэдэргэнь ябхайшатар һамнажархинхай, нюуртань нэгэшье уршалаагүй, саб гэмэ зохидоор хубсаланхай. «Өөрынгөө дуратай ажал хэжэ, гэр бүлэдөө эбтэй эетэй, жаргалтай, үри хүүгэдэйнгээ һайнаар хүмүүжэжэ байхада хүн гээшэ хүгшэрхэгүй, бүри залуу боложо ябадаг гэжэ зон дэмы хэлсэдэггүйл ха.

ХЭНЭЙШЬЕ мэдэһээр, арбан үхибүүдые альган дээрээ бөөмэйлэн хүн болгохо, хүл дээрэнь гаргаха, үшөө хажуугаарнь хамтын ажалда хорёод жэлдэ таһалгаряагүй хүдэлхэ гээшэ тиимэшье хүнгэн бэшэ. Эдэ үхибүүдые бултыень эдеэлүүлхэ, хубсалуулха, һургаха хэрэгтэй. Энэ хори гаран жэл соо Чимитсу Яндаковна үхибүүдэйнгээ үлгы дээрэ хэды һүние үргэһэ нойргүйгөөр үнгэргөө гэхэбши —энээние гансал эхэ хүн өөрөөл мэдэжэ байгаа бэзэ даа. Эхын сэдьхэл, эхын хуби заяан гээшэ тиимэл ха юм. Тэдэнэр зүрхэнэйнгөө бүхы халуун элшэ дулаае, энхэргэн һанал сэдьхэлээ, һайн һайхан дура хүсэлөө үхибүүдтээ зорюулна бшуу. Харин арбан үхибүүдэй эхын зүрхэн бүришье гүнзэгы, элшэ дулаа ехэтэй байха ёһотой. Арбан үхибүүндэ бултандань аб адли энхэргэн зөөлэнөөр хандаха, зүһэмэг хилээмэ хубааһандал, бүхы дура һэшхэл, һайн һайхан һанаа зүрхэнэйнгөө халуун ольһые бултандань аб адляар хубааха болоно ха юм.

Ажабайдал, ажал хүдэлмэри тухайнь хөөрэлдэһөөр байтарнай хүйтэндэ шад улаахан болошоһон хасартай, арадаа сүүмхэ үргэлһэн багахан хүбүүн орожо ерэбэ.

— Ёндон ахаймнай һургуулиһаа ерэбэл. Зай хүбүүмни, ямар сэгнэлтэ асарбаш?—гэжэ Чимитсу Яндаковна зөөлэхэнөөр хандана.

— Дүрбэ таба хоёрые абааб, —гэжэ Ёндон хүбүүн ехэ бүдүүзгэй янзаар харюусана.

— Тиигээл һаа бэрхэш. Эдеэлээд, амараад, номоо үзөөрэй даа, зай гү.

— Боом нютагтаа эхин һургуулида һурадаг энэ Ёндон хүбүүнһээ гадна, үшөө Цыбикмид, Цыден-Доржо, Мыдыгма гэжэ гурбан үхибүүднай совхозой түб тосхон Түгнэдэ, дунда һургуулида һуранад. Тиихэдэ эгээ ехэ хүбүүмнай—Ким мүнөө эндэхи манай хүршэ «Одон» совхоздо автомашинын жолоошоноор хүдэлнэ. Тэрэнэй удаадахи Дынсема гэжэ басагамнай хадамда ошонхой, Яндаков Шираб-Жамса нүхэртээ хоюулан совхоздоо нэгэ гүүртэ эмэ хашараг, буруунуудые хаража байдаг. Тэдэмнай өөһэдөө үхибүүтэй болоо. Тингэжэ бишье дүшэн зургаатайдаа ашала хараба гээшэб. Үшөө нэгэ Цыденбал гэжэ нэрэтэй хүбүүмнай Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ байна. Эгээ гурбан багануудна гэртээ. Эдэшье баһал удахагүй һургуули һударта ябажа эхилхэнь. Юрэдөөл үхибүүднай бага зэргэ борьбо дээрээ бордойжо, дэгжэһэн хараасгайн дальбараануудтал даляа ургаад, хойно хойноһоо һубарилдан «үүрхэй» гэрһээ гаража, өөһэдынгөө ажабайдалай зам харгы оложо байна гээшэ ааб даа,—гэжэ Чимитсу Яндаковна хөөрэнэ.

ТИИГЭЭД тэрэ ойро зуура бодолгодо хатаһан, юундэшьеб һанаата болоһон шэнги һууна. Магад совхозой түб Түгнэ тосхондо интернадта байгаад һурадаг тэрэ гурбан үхибүүдни хэр байгаа юм гэжэ һанаата болоно гү, али тэрэ сэрэгэй албанда ябаһан Цыденбал хүбүүгээ һанажашье болоо аалам. Эхын сэдьхэл тиимэл гүб даа. Үхибүүдэйнгээ гэрһээ гаража холо ошоходо, «тэдэмни үлдэжэ, дааража, зүдэржэ ябаагүй юм аа гү» гэжэ үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн болодог ха юм. Энээниинь харюулжа, үхибүүдэйнгээ хүнэй зэргын хүн боложо, Эхэ орондоо, арад зондоо туһатай, һайн, сэбэр сэхэ сэдьхэлтэй хүнүүд боложо ябахыень харахаһаа ондоо ямар жаргал эжынэртэ байхаб даа...

Газаа саһанай шаршаганаха, мориной турьяха дуулдаба.

— Баабаймнай ерэбэ,— гээд Ёндон хүбүүн сонходо гүйжэ ошоно.

Гэрэй эзэн, арбан үхибүүдэй эсэгэ Балдан Раднаев наһаар ная жара хүрэжэ ябаһан, нилээд хүдэлмэришэ хүдэр бэетэй хү... жо ерэбэ. Малгай, бээлэйгэ... жа, галда ойро зуура гар... шөөгөөд, аягатай халуун ... яаралгүй һороно.

— Хонидоо энээхэн ... хойтохи таряанай газарта ... жархёод, сай уугаад ошохо... бэб. Һолоомоной узуурта ... байратай зохидоор бэлшэжэ... шье юумэнь бии. Саһа ... дулаан, уташье намар ... гэжэ Балдан Раднаевич ... ханаар дуугарна.

— Отарадаа хамта 773 ... эмэ түлгэ хаража байнабди ... ниие тобир һайнаар ондо ... ха зорилготойбди. Үнгэрэ... даа өөһэдынгөө хүсөөр. ... тээ хамһалсуулжа байгаа... центнер үбһэ сабшажа, ... абаа һэмди. Зелёнко, һолоом... яһала ехэ зөөгдэжэ абтана... гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Иимэл ажалша бэрхэ, ур... гэдээр үнэр баян, хүн ... хүндэтэй айлайхи Боом ... ажаһуудаг юм.

М. НАМЖИЛ...

Мухар-Шэбэрэй аймаг... «Эрдэм» совхоз.

...шүүрэй аймагай «Дружба» колхозой библиотекые дааг... 15 жэл соо С. Д. Дармаева хүдэлмэрилнэ. Библиотекэ... хамта дээрээ 5 мянга гаран ном бии. Нүхэр Дармаева хи...рэ болоод лэ номой выставкэнүүдые эмхидхэдэг, уншаг... конференци үнгэргэжэ б айдаг юм. Зураг дээрэ: С. Д. ...аева.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

Хүүгэдэй уран зохёол тухай һанамжанууд

АБАҺААР ЛЭ ЗУРАГУУДЫЕНЬ ХАРАДАГ ШУУ

Хүршэ айлайхимнай һаяшаг хаанаһаашьеб даа Корней Иванович Чуковскиин «Телефон» гэжэ ном асараад, зургаа наһатай хүбүүндээ һайрхаба. Хүбүүнинь тэрэ дары номыень шүүрэн абаад, элдэб янзын зурагуудыень һайхашаан хараха зуураа:

— Энэ юун бэ? Крокодил гэжэ гү? Хайшан гэжэ резинэ гутал залгидаг амитан бэ? Үлэн хооһон байгаа ёһотой даа. — гэжэ һонирхобо.

Номой удхаар тааруулагдан зурагдаһан, элдэбын зүһэнэй шэрээр угалзатуулһан зурагууд тухай абань даамай зохидоор хөөрэбэ. Һонюуша хүбүүхэнние оройдоо һонирхуулаагүй асуудал гэжэ үгы. Номой хуудаһануудые ираха тумаа:

— Энэ юун бэ? Хайшан гэжэ заан телефоноор хонходоо юм? Гайхалтай, — гэжэ байгаад һураха юм.

Бишыхан хүбүүхэнэй һонирхохо, гайхахань баһа зүйтэй. Хэрбээ «Телефон» гэжэ номой муугаар шэмэглэгдэһэн байгаа һаа, тэрэ хүбүүхэн заяандаашье һонирхохогүй, номой худаһануудые ираһан болоод лэ орхёодхихо һааб даа. Тиихэдэ тус номой зураг бүхэн үхибүүнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ, нюдэнэйнь хужар боложо байгаа бшуу.

Мэдээжэ совет уран зохёолшо, бишыхан уншагшадай хани нүхэр, хүмүүжүүлэгшэ Корней Иванович Чуковскиин номууд түбэй хэблэлээр барлан гаргагдадаг, тиимэһээ уран гоёор шэмэглэгдээ юм аабза гэжэ Буряадаймнай зарим уран зураашад һэнгэргүйгөөр хэлэхэ юм. Москватай тэнсэхэмнай үнэхөөрөөшье холо юм аабза. Тиигэбэ ябашье, һонюуша буряад үхибүүдэй хужарлан харамаар уран гоё зурагуудтай, һонирхомоор удха түгэлдэр номууд жэлһээ жэлдэ гаражал байдаг. Үндэһэн буряадаар бэшэгдэһэн, уран гоёор шэмэглэгдэһэн номуудтай үхибүүд үдэр бүхэндэ нүхэсэжэ, хуудаһанайнь соорохоо һанатар һэхэжэ, уншажа, хаража байдаг шуу.

Үхибүүд илангаяа онтохонуудта дуратай юм. Хэмжээгээрээ богонихон аад, буряад арадай һүбэлгэн ухаансарые, бэлиг талаанине гэршэлһэн удхатай онтохонуудые багашуул болон ехэшүүлшье һонирхон уншадаг. Онтохон бүхэнэй удхые тайлбарилһан зурагууд бүришье һонирхолтой, гоё байдаг ха юм. Тиихэдэ һүүлэй гурбан жэлэй туршада буряадаймнай номой хэблэлһээ онтохонуудай дүрбэхэн ном гараһан байна. С. П. Балдаевай «Хуурша Борхой». А. И. Шадаевай «Гургалдайн гурбан сэсэн» ба «Алтан үндэгэн», Бато-Мүнхэ Дышинов Степан Дырхеев хоёрой «Һарада гараһан һайхан басаган» гэһэн номууд болоно. Эдэнь үсөөн гү, али олон гү? Энэ асуудалда номой хэблэл, Буряадай Уран зохёолшодой холбооншье тодорхой харюу үгэдэггүй.

Жэшээлхэдэ, С. П. Балдаевай «Хуурша Борхой» гэжэ ном ямараар шэмэглэгдээб? Хори нэгэн онтохонтой танилсанабди. Муунь гэхэдэ, онтохон бүхэнэйнь гол түлэб удхые тайлбарилһан зурагуудтай дайралданагүйбди. «Аргата Хүсэтэ хоёр» (37-дохи хуудаһан) гэжэ онтохон дотор уймар мундуу Муяа, һүбэлгэн ухаансар Мухы хоёр тухай хэлэгдэнэ. Хара шэрэ байнал гэжэ харлуулһан зурагыень харахада оройдоо жэхыдэһэ хүрэмөөр. Нэгэниинь үнэхөөрөөшье арга мэхэтэй, һүбэлгэн ухаансар хүн шэнги. Харин сухалдаһан буха шэнги хүлзэшэһэн Муяа гэгшыень танихын аргагүй. Шэхэниинь хуухадаа нялдашанхай, зузаан уралнуудынь шалбайшанхай, зүүн нюдэниинь анигданхай аад, харин баруунинь хилайшаһан гү, али улхархай cooһoo мултархаа һанаһан.

Минии һанахада, уран зурааша геройнуудай түхэл шэнжые, абари зангые бодотоор гаргаха гэжэ шиидээгүй, миин лэ ёһо дүүргэһэн болоо ха. Номой 43-дахи хуудаһа ираябди. Баян, үгытэй ядуу байдалтай аха дүү хоёрой образые харуулхын орондо, мүн лэ бирагүйхэн, шалбагар зузаан уралтай, нилсагар хамартай, онигор нюдэтэй хүниие зуражархина. Энэ зураг хадаа дээрэ дурсагдаһан зурагһаа юугээрээшье илгарнагүй. Иимэрхүү дутагдал юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, уран зурааша буряад арадай түхэл шэнжые, абари зангые огто мэдэдэггүй гү, али дотоорой бэлэдхэлгүй дээрэһээ тулгардана. Буряад зомнай гансашье нилсагар хамартай, онигор нюдэтэй бэшэ, харин уужам налгай сэдьхэлтэй, һонор хурдан ухаатай, абари зантай һэмнай.

Хэнэйшье мэдэхээр, номой гадар тала хүнэй анхарал татаха ёһотой бшуу. Уян нугархайгаар хуурдажа, жэнхэни буряад аялга зэдэлүүлжэ, ой тайгын ан гүрөөһэнүүдые хүлгүүлжэ байһан хуурша Борхойтой танилсанабди. Уян нугархай хургануудайнь хүдэлөөе харахада, үргэн сээжын оёорһоо үльгэр зугаа дэлгэжэ, амитан зониие баясуулжа ябадаг үльгэршэн, хүгжэмшэн гэжэ һанамаар. Тиигэбэшье зураг зураашан хэмһээ хэтэрүүлнэ. Һамнагдаагүй арбайшаһан үһэнэй, ниидэхээ һанаһан хараасгай мэтэ нидхэтэй шарлашаһан нюдэтэй үбгэжөөлые бидэ харахадаа, хүбшэ тайгын оёорooр зайгуултажа ябаһан «зэрлиг» хүнтэй гэнтэ уулзаа гүбди гэжэ тухайлнабди. Амаа ангайһаниинь гайхалтай. Бүдүүн хоолойтой, хүдэр томо бэетэй мүнөө үеын дуушан нигэжэ амаа ангайлгадаггүй һэм шуу. Тиихэдэ буряад үбгэд, хүгшэд дуу дуулахадаа бүхы уушхаараа амилдаггүй, хашхардаггүй, харин намдуу зохидоор, аали дарууханаар дууладаг заншалтай һэмнай.

«Аймхай Ваня» гэжэ совет арадуудай онтохонуудай ном буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа гараһан байна. Номдо хабсаргагдаһан арба гаран зурагууд онтохонуудай гол түлэб удхын зарим талые бодотоор тайлбарилан харуулаашье һаа, «ада боохолдойһоо» айжа тэрьедэһэн аймхай Ваниһаа ондоо зураг үхибүүнэй нюдэндэ торосолдохогүй байна.

Онтохонуудай шэмэглэл тухай богонихоноор хэлэхэдэ иимэ. Онтохонуудһаа гадна, һонюуша уншагшадай һонирхожо уншама буряад рассказуудай номууд олоор гарадаг шуу. Жэшээнь, Филипп Балдаевай «Баярай хараасгайнууд» гэжэ ном 1967 ондо хэблэлһээ гараһан. Автор өөрөө уран зурааша байһан тула номойнгоо гадар талые яһала гэмгүйгөөр, мүнөө үеын эрилтэдэ тааруу зохидоор шэмэглэн зохёоһон байна.

Минии ажаглалта гэхэдэ, Ф. И. Балдаев ангууд, шубуу шонхор гэхэ мэтые шадамараар зурадаг аад, харин хүнүүдые адли шэгтэйгээр зурадаг байна. Тиихэдэ энэ ном соо һайра гуйһан гү, али нэгэл тиимэ өөдэгүйхэн, хүнгэн бодолтой, үнөөхил тэрэ хуушанай хубсаһатай: «шобхо малгайтай, энгэртэй дэгэлтэй» хүнүүд зурагданхай.

Юундэ?..

Энэ асуудал гансашье Филипп Ильич Балдаевта хамаатай бэшэ, мүн иимэрхүү дутагдалнуудые ном шэмэглэн зохёодог уран зохёолшод гаргадаг байна.

Виссарион Бильдушкиновай «Шүүдэртэй зүргэ» гэһэн рассказуудайнь номые уран зурааша М. П. Воробьёв шэмэглэн зохёоһон. Бага наһатай һурагшадай уншахаар рассказууд аад лэ, рассказ бүхэнэйнь гол удхые тайлбарилһан зураг эндэ хомор. Нэгэдэхи гү, али хоёрдохи класста һурадаг үхибүүдэй ойлгохын аргагүй, хараһаар лэ нюдэ далтируулма зурагуудые үхибүүд хэзээдэшье һонирхожо харахагүй бшуу. Мүн иимэрхүүгээр Нима Цынгуевай «Һүбэлгэн басаган» гэһэн ном шэмэглэгдээ.

Буряадай номой хэблэлһээ гараһан номууд бултадаа иимэрхүүгээр шэмэглэгдэдэггүй aаб даа. Номой автор уран зурааша хоёр холбоо барисаатайгаар, хэды олон зурагуудые шалган байжа хэрэглээ һаань, иимэрхүү ябадал гарахагүй һэн. Уран гоёор, үхибүүдэй һайхашаамаар зурагуудтай номууд наймаандашье ульгамханаар ябадаг шуу. Москватай тэнсэхэ аргагүйбди гэжэ һанаагаа амарангүй, өөрын онол аргануудые, бэлиг шадабаряа түгэс хэрэглэхэ хэрэгтэй Тиигээл һаамнай, үхибүүдэй номууд удхатай, уран гоёоршье шэмэглэгдэхэ һэн.

М. ОСОДОЕВ.

СОЁЛОЙ ХҮГЖЭЛТЫН ТОЛОТОМО ГЭРШЭ

...хүршэ Агын национальна ...аха дүүнэрэйнгээ ажа... ...ажал хүдэлмэри тухай би... дуулажа байдагбди. Түрэл ...аа гоё һайханиие, колхоз ...игаа баялигые, соёл бол...ойнь жэлһээ жэлдэ хүгжэн байһаниие, хүн зонойнгоо ...ажалай амжалтые Агын ...истнууд, уран зохёолшод ...үйгөөр бэшэжэ, дуулгажа ...заншалтай юм. Теэд шэхээ... ...аха, нюдөөрөө хараха хо... ...д ондоо юм байна гэжэ ...ай шарайда хоёр удаа Ага ... ябахадаа, ойлгожо аба...

...ргшэ зун Агын округой нютаг болохо Согто-Хан...лоһон дуунай һайндэртэ ...саха зол хуби намда ...ань тэнсэлгүй баяртай ...ойб. Агын талада оршодог ...колхоз бүхы орон cooгoo ...конкурс соносхохо гэжэ ...гтэй юм гэжэ гэлыһэн, ...аа нюухагүйб. Ямар нэ... ...болбосоролой түбэй ехэ... ...зургаан бэшэ, харин мал ...азар таряалан эрхилдэг ...а юм. гэжэ бодоо бшууб. ...хүдэлмэреэрээ урдалһан, ...ойнгоо байдалые түбхи... соёл болбосоролоо һалба... ...ажахын конкурс соносхо... ...ндэ болохогүй юм?!

...һайнда дуун хонгёотой гэ... Нээрээ һая наашашье ...эн ирагуу һайхан аялгатай ...ые шагнаагүйгөө шагнааб. ...эхэ ороной али бүхы рес...ликануудһаа, хото городуудһаа ... Согто-Хангилда ерээ. ...ын жюри 180 гаран дуу ... тэдээн cooһoo 14 эрхим ...эжэ абаа һэн. Буряад дуу... олон байгаа. Илангаяа ...й бэлигтэй композитор Ба...рендашиевай. Агын компо...д Сергей Жамбалов. Даг...инов гэгшэдэй дуунууд ...гуудай үндэр сэгнэлтэдэ ... Эдэ дуунуудые тиихэ үедэ ...нютагтаа айлшалжа байһан ...мнай элитэ дуушад Ким ...аев. Абида Арсаланов ... энэ һайндэрые шэмэглэ... ...гүнзэгы удхатай юм. Би ...нютагай поэдүүд Балдан... Бадмаев, Рабдан Рабжуев ...й танилсаһан байнаб. Тэдэнэр XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздоо хүдэлмэрилнэ. Сүлөөтэй сагтаа шүлэг, рассказ, очеркнуудые бэшэнэ. Округойнгоо «Агын үнэн» газетэдэ хэблүүлнэ, «Буряад үнэн» газетэдэ, «Байгал» журналда толилуулна.

Зүб даа, өөһэдын поэдүүдтэй, композиторнуудтай нютагта соёл болбосорол улам ехэ ордоһотойгоор хүгжэхэ ёһотой ха юм. «Нютагайнгаа хүнүүдэй байдал һуудалай эрилтые хангаха гэжэ оролдодогбди. Манай колхоздо залуушуулай бэлиг шадабаряа һалбаруулха, сүлөөтэй сагаа хүхюутэйгөөр үнгэргэхэ, амарха арга боломжо бии»,—гэжэ колхозой партийна эмхиин секретарь Бадмажаб Цыбикович Цыбиков хөөрөө һэн.

Агууехэ Октябриин 51 жэлэй ойн үдэрнүүдтэ баһа нэгэ һайн һайхан хэрэгэй уряагаар Ага нютаг ошожо ерэхэ ушартай бологдоо. Юуб гэхэдэ, эгээл тэрэ Согто-Хангил нютагһаа холо бэшэхэнэ оршодог XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо 373 һууритай соёлой шэнэ ордон нээгдээ ха юм. Ага нютагта соёлой шэнэ ордон байшангуудые бариха гээшэ эгээлэй зүйл мэтээр һанагдадаг. Юуб гэхэдэ, хүдөөгэй барилга тэндэ айхабтар ехээр хүгжэнги юм. Гүнэй нютагта баригдаһан соёлой ордон уран бүтээлэйнгээ талаар бэшэ бэшэ ордонуудһаа тон ондоо юм. Колхозой энэ соёлой гуламтые Москвагай залуу уран зураашад шэмэглээ. Тэдэнэр Ононой эрьедэ оршоһон энэ нютагай өөрсэ шэнжые, түүхээр баян мүрэнэй гайхамшагта байгаалиие уран бүтээлдээ тон шадамар бэрхээр хэрэглэһэн байна. Ордоной нюур тала буряадай угалза хээгэй маягтайгаар шулуугаар няажа хэгдэнхэй. Мүн ордоной фронтон баһал уран зурагаар шэмэглэгдэнхэй. Хоёр дабхар энэ байшан Гүнэй тосхон сооохоноо тобойжо, ямар нэгэн үзэсхэлэн һайхан бүтээл болон эли годоор харагдана.

Соёлой ордоной нээгдэхэ үеэр тосхоной бүхы гудамжануудаар колхознигууд шэнээр бодоһон соёлойнгоо гуламтын зүг барин алхалалдабад. Һайндэрэйхеэр хубсалһан, хүхюун согтой залуушуул, наһажаалшье хүнүүд соёлой ордон тээшэ яаранад. Үхибүүд тухай хэлээдшье ялалай—тэдэнэр хара үглөөнһөө хойшо шэнэ барилгын хажуугаар үймэнэд. Хүршэ колхозуудайнь түлөөлэгшэд соёлой ордон арамнайлалсахаяа хүнгэн машинаар ерэжэ буунад, аймагай, округой хүтэлбэрилэгшэд эндэ мүн лэ ерэнхэй.

Соёлой ордоной үүдэнэй дээдэ талада «Орожо хайрлагты!» гэһэн уряал үгэ холоһоо галтана. Гэшхүүр хүндэлэн улаан миндаһан татаатай.

Гүнэй нютагай ажалшад һаруултан бодоһон хоёр дабхар шулуун байшангайнгаа хажууда олоороо сугларшанхай. Үбгэд, хүгшэд урданайнгаа буряад дэгэл, хасабшатай малгайнуудаа үмдэнхэй. Хүн бүхэнэйнь шэг шарайда омог баярай тэмдэг үзэгдэнэ. Тиимэ байха ёһотой ха юм даа: тэдэнэй нюдэн дээрэ колхозынь хүгжөө. Үри хүүгэдынь эрдэм номдо һураа, хүдөө ажахын мэргэжэл түгэсхэжэ, һөөргөө түрэл нютагтаа бусажа ерээ. Гүнэй нютагайнгаа баялигые арьбадхахын тулада хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр ажаллана.

Бүхы юумэн гансата бүтээдхидэггүй һэмнай. Бүгэдын оролдолго, хамтын хүсэн хэрэгтэй. Тиин түрүү колхознигууд тодоржо, бэшэнээ дахуулжа, зоригжол ехэтэйгээр урагшаа шармайн хүдэлмэрилнэ. Колхозой түрүүшүүл мүнөө соёлой шэнэ ордон нээлгэдэ ерээд, бүхы нютагаархинтаяа хамта баяр дээрээ баяр нэмээн зогсонод. Хонишод Галсан Шагдаров, Шойжамса Семенов, һаалишад Цыпылма Дулмаева, Чимит Цырендашиева, комбайнернууд Даба Дарижапов, Василий Мукасеев, шофёрнууд Алексей Монсонов, Леонид Кожевников, трактористнууд Пантелеймон Мыльников, Семен Пляскин зоной дунда зогсонод. Эдэнэй габьяата ажалай, оролдолгын ашаүрэ эли харагдаба ха юм. Буурал сагаан Ононой эрьедэ үндэр сагаан ордон шэл шаазангаараа оройн намарай наранай элшэ толондо һаруултан яларна. Шэнэ захата!

Колхозой түрүүлэгшэ Эрдэни Доржиевич Доржиев хэрэлсээе хүндэлэн татаатай миндаһа таһалжа, соёлой ордониие нээһэндэ тоолоно. Колхозой гэшүүд, айлшад булта һубарилдан ордондо оробод.

Фойе соохи хананууд айхабтар һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Хана бүхэндэ колхозой байдалые харуулһан зураг. Ханын шэмэг зураг хуу Ононой эрьеын шулуугаар бүтээгдэнхэй.

«Дайшалхы алдар солын хүшөөгэй» дэргэдэ митинг болобо. Колхозой парткомой секретарь Хубита Гатапович Цырендоржиев Эсэгэ ороноо хамгаалгын шэрүүн дайнай жэлнүүдтэ харатан дайсантаяа баатарлигаар тэмсэһэн хүбүүдэйнгээ дайшалхы замые дурдаба. Тэдэнэр Аба оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө зоригтойгоор тэмсэһэн байна. Гүнэйн сэрэгшэдэй дундаһаа 37 хүн фронт дээрэ ами бэеэ үгэһэн байгаа. Тэдэнэй нэрэ соёлой ордоной «Дайшалхы алдар солын дурасхаалта хүшөө-ханада» бэшэгдэнхэй.

Соёлой ордоной хоёрдохи дабхарта колхозой библиотекэ оршоно. Нютагайхид ба айлшад библиотекэдэ орожо, ханыень шэмэглэһэн зурагуудые һонирхон харанад. Библиотекын хоёр үргэн хана— «Абай Гэсэр» гэжэ үльгэрэй удха харуулһан зурагуудаар шэмэгдэнхэй.

Сугларһан зон залда орожо, һуури эзэлнэ. Тиин соёлой ордон нээлгын баярай суглаан эхилбэ. Ендэр дээрэ колхозой правлениинхид, айлшад гаранхай. Округой гүйсэдхэхэ комитедэй соёлой таһагые даагша Жигжитжаб Доржиевич Доржиев элидхэл хэбэ. Партиин Агын райкомой секретарь Роза Закировна Абдрашитова, «Байгал» журналай редактор Африкан Андреевич Бальбуров, Агын аймагай түрүүлэгшын орлогшо Дашинима Шойжалсанович Шойжалсанов амаршалгын үгэ хэлэбэ.

Гүнэй нютагай колхознигуудай үмэнэһөө наһажаал колхозник Дугаржаб Номтоев үгэ абаба. «Урдань эндэ Гүнэйн дасан гэжэл байһан юм. Хубисхалай урда тээ манай нютагай хамаг «соёлые» энэл дасан «хангадаг» байгаа. Хүнүүд наада, энеэдэ дэлгэхээ дасан ерэдэг бэшэ, харин нүгэлөө наманшалхаяа, һайн һайхан ажабайдал гуйхаяа эндэ ерэжэ, өөдэ хараха аргагүй, духынгаа сооротор гэхээр мүргэжэ ородог байгаа ха юм. Урдань дасангай байһан газарта мүнөө ордон бүтэшоод байна гээшэ. Манай залуушуул урагшатай һайнаар, урма зоригтойгоор ажаллаһанайнгаа һүүлээр хүхюун дорюунаар, хүгтэй согтойгоор амараг лэ»,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Шэнэ сагай шэнжэ гээшэ эгээл энэ бшуу даа. Урданай байдал үни хада ошон ошоо. Харин мүнөө соёлой гуламта тээшэ шэнэ зүргэ харгынууд татагдаа. Эндэ залуушуул өөһэдынгөө уран бэлигые, шадабарине харуулхань лэ. Үдэшэ бүхэндэ энэ үндэр сагаан байшанда зайн гал яларжа, дуу хүгжэм, залуушуулай ордоһото энеэдэн зэдэлжэ байхал.

Энээн тухай хүршэ Ждановай нэрэмжэтэ колхозой колхознигуудай түлөөлэгшэ, Һудэнтын дунда һургуулиин багша Баян-Дэлгэр Дашиевич Дашиев амаршалгынгаа үгэ соо хэлэһэн байна.

«Онон голой эрьедэ
тобойн бодоһон
Ордон һайхан энэ
байшан соотнай
Олон олон залуушуулай
оюун бэлиг
Орьёлхонь болтогой гэжэ
юреэл табинаб!» —

гэжэ нютагай басаган, элүүрые хамгаалагша Бутидханда Цыренжапова шүлэглэбэ.

Энэ үдэшэ Гүнэй нютагай шэнэ соёлой ордон соо һүни орой болотор дуу хүгжэм зэдэлжэ, хатар наадан замхабагүй.

Г. ЧИМИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Соелой ордон. 2. Соёлой ордоной дотор ханыень шэмэглэһэн Онон голой шулуугаар бүтээгдэһэн няамал зураг.

И. НЕЧАЕВАЙ фото.

ФРАНЦИДАХИ ЛЕНИНИАНА

Француз коммунистнуудай хэдэн үе В. И. Ленинэй зохёолнуудые шудалжа, суртал бодолоо бүридүүлээ. Ленинэй зохёолнууд тэдээндэ хүдэлмэришэн ангиин үзэл бодолой түлөө тэмсэлэй зам заагша одоониинь болонхой. Ялалхэйн пролетариадай вождиин зохёолнуудые хэблэн гаргахын тула хэгдэһэн туйлай ехэ хүдэлмэри Францида, тэрэнэй бодото революционернүүдтэ ленинизмын үзэл сурталай угаа шухала удха шанартай байһыень гэршэлнэ.

— В. И. Ленинэй номууд француз хэлэн дээрэ анха түрүүн 1921 ондо хэблэгдэн гараа һэн,— гэжэ танай корреспондентдэ Морис Торезэй нэрэмжэтэ институдай хүдэлмэрилэгшэ Антуан Лежандр хөөрэбэ. Энэнь «Коммунизмда» зүүн тала баримталһан «үхибүүн еһоной үбшэн» гэжэ ном байгаа. Удаань энэ зохёол таба дахин хэблэгдээ. Француз коммунистнууд тус номые илангаяа үндэрөөр сэгнэдэг. Жэжэ буржуазна олохон бүлэгүүдтэй Францида анархизмын ба зүүнэй бусад элдэб эсын харша шэглэлнүүдэй эшээлхэлэ таарамжатай нүхэсэл бии байгаа. Манай партиин анхан тогтохоһоо хойшо зүүн талын добтолгонуудые сухариса сохихо ушартай бологдодог байһан.

— Үнгэрөөшэ хабар болоһон үйлэ хэрэгүүдэй хажуугаар анархизмын дэбэрһэн ба зүүнэй үзэл баримталагшадай шашалдаануудай гараһые таанар сохом мэдэнэ ёһотойт,—гэжэ нүхэр Лежандр хэлэнэ. Тогтууригүй зарим залуушуулые өөр тээшээ татаха һэдэлгэтэй маоис, троцкис ба бусад зүүнэй тала баридаг бүлэгүүдэй теори ба балмад үзэл бодол элирүүлхэ гээшэ бидэнэй зорилго болонхой. Энэ хэрэгтэ Ленинэй «Коммунизмда» зүүн тала баримталһан «үхибүүн ёһоной үбшэн» гэжэ ном сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргөө. Бодото гени Ленинэй зохёолнууд лэ табяад жэлэй үнгэрһэн хойноошье өөрынгөө асари шухала удхатай зандаа үлэнхэй. Энэмнай үзэл сурталай тэмсэлэй үнэхөөрөө хэбэршэгүй зэбсэг мүн.

Намтай хөөрэлдэгшэ хүн стол дээрэ хэбтэһэн хабтаһануудые удалжа нэгэ хуудаһа гаргаад, иигэжэ үргэлжэлүүлэн хэлэбэ:

— Францида Ленинэй зохёолнуудай хэблэгдэһэн хуби заяан тухай мэдээнүүд гаража байна. «Материализм ба эмпириокритицизм» дүрбэ дахин хэблэгдээ, «Гүрэн ба революци» — таба дахин, «Империализм болбол капитализмын дээдэ шата мүн» — долоо, «Пролетариадай революци ба ренегат Каутцкий» — дүрбэ, «Юу хэхэб?» — гурба дахин гэхэ мэтэ хэблэгдээ.

Нэгэ бага намдан татаад, Антуан Лежандр нэгэ юумэ һанажархиба янзатай:

— Манай Ленинианын эгээн гайхамшагта хуудаһан тухай хөөрэхөө арай мартажархин алдабалби.

...Номой һангай байдаг газар худар, институдай подвал руу буубабди. Картон бүреэдэһэн cooһoo багахан хэмжүүртэй хоёр номхонуудые ханимни абаба. Нэгэнэйнь гадар дээрэ «Коммунизмда» зүүн тала баримталһан «үхибүүн ёһоной үбшэн» гэһэн, нүгөөдэдэнь — «Гүрэн ба революци» гаршагууд. Эдэ номууд фашис эзэмдэлгын үеэр подполидо хэблэгдэһэн юм. Эдэниие бии юм гэжэ мэдэдэгшье һаа, түрүүшынхеэ эндэ харабаб.

Гитлеровскэ булимтарагшадта эсэргүү тэмсэл толгойлһон Франциин коммунистнууд патриотическа хүсэнүүдэй үзэл сурталай батажалгые ехэ удха шанартайда тоолодог һэн. Ленинэй үзэл сурталаар хүмүүжүүлэгдэһэн Эсэргүүсэлгын хүдэлөөндэ хабаадагшад оронойнгоо ганса национальна сүлөөрэлгын түлөө бэшэ, мүн социалис Франциин түлөө, саашанхи тэмсэлэй эрхэ байдал хангахын түлөө дайлалданабди гэжэ мэдэрдэг бэлэй.

«Прогресс», «Эдисьон сосиаль» гэһэн, совет болон француз хэблэлнүүдэй бэлдэжэ байгаа В. И. Ленинэй зохёолнуудай түгэс суглуулбари энэ таг дээрэ урдатнай байна,—гээд нүхэр Лежандр харуулба. Дүшэн гурбан томой гушан долоониинь хэблэгдэжэ гаранхай.

Антуан Лежандр таг дээрэһээ томуудые удаа дараалан абаха зуураа, эрхим саарһандань, үзэгтэнь анхаралаа хандуулна гэжэ тухайлаад, уншагшадта иимэ түхэлэй ном юун дээрэһээ илангаяа тааруу зохид бэ гэжэ тайлбарилаа.

Урдамни энэ нягта, уншахада хүндэ үзэгөөр бэшэгдэһэн хуудаһануудтай, пальто гү, али пиджагай доторто оёод обёорогдонгүй үмдэжэ ябаха, палаахын нарин забһар руу хабшуулжархихоор, үгышье һаа, зурагай саагуур хадагалжархихоор багахан, саарһан гадартай хоёр ном хэбтэбэ. Эдэниие тараһан гү, али уншаһан хүнүүдтэ концентрационно лагерь, сагта магадгүй толгойн саза тудадаг һэн. Хэды тиигэбэшье һаань, эдэ номууд хэблэгдэдэг, гар дамжуулагдадаг, шудалагдадаг байгаа бшуу.

Ленинэй һургаалай дура сэдьхэл татама асари ехэ хүсэнһөө ондоо үлэмжэ хүсэтэй гэршэ оложо болохо аал! Мүлжэгшэдэй байгуулалта тушаа зэбүүрхэдэг олон хүнүүдтэ хэмжээгээрээ багахан аад, гүнзэгы удхатай баян бодолнуудые заяаһан эдэ номууд ёһотой демократитай, социальна үнэн зүб байдалтай, национальна тэгшэ эрхэтэй, обществын түлөө тэмсэлэй гол замда гарахадань туһалһан ба туһалдаг байна.

Ю. БОЧКАРЕВ.
АПН-эй тусхай корреспондент.
ПАРИЖ. (Телефоноор абтаба).

...ДЭБХИТЭЙ ШҮҮЛ ШАГНАГДАБА

...-Үдэ хотын Советскэ рай... ...ажалшадай депутадуудай Со... гүйсэдхэхэ комитедэй ху... ...наймаанай таһагта ниитын ...гаран инспекторнүүд ажал... ...юм. Эдэнэрнай худалдаа ...най, ниитын эдеэ хоолой ...риятинуудта ажаллажа, ни... ...й дүй дүршэлтэй болоһон ..., магазинууд, столовонууд, ...д болон буфедүүдээр рейдовэ шалгалта эмхидхэжэ, дутагдалнуудыень элирүүлжэ, зохихо хэмжээ абадаг, мүн худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэриие хододоо хинан шалгажа байдаг заншалтай. Тэрээнһээ гадна, залуу наймаашадта, официанткануудта, эдеэ баригшадта лекцинүүдые уншажа, хөөрэлдөө үнгэргэжэ, ажалдань али болохоор туһалалсадаг байна. Эгээл тиимэһээ тус районой худалдаа наймаанай эмхинүүд хараалагдаһан түсэб даабаряа саг болзортонь дүүргэжэ, үргэн ниитэ ажалшадайнгаа эрилтые хүсэдөөр хангажа шадана.

Зарим инспекторнүүд, Дмитрий Иванович Слугинов, Никита Трофимович Гуревич гэгшэд Советскэ районой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Д. КОЛМАКОВ.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ» БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

«АНХАРДАГ БОЛЫТ»

«Манай Үлзытэ нютагай магазинда эд бараанай хомороор ерэдэг болоһые гайханабди. Тосхоной зон ядахадаа аяар холын тосхон, городуудһаа, Кабардино-Балкари, Эстони, Ленинградай магазинуудта захил хэжэ, хэрэгтэй юумэнүүдээ посылкаар асаруулдаг болонхой. Аймагай худалдаа наймаанай эмхинүүд улад зондо шухала эд бараа наймаалжа байха нангин уялгаяа дүүргэжэ шаданагүй гэжэ дээрэ дурсагдаһан гаршагтай статья соо хэлэгдэһэн юм.

«Статья соо хэлэгдэһэн баримтанууд зүб. Манай республикын худалдаа наймаанай эмхинүүд хүн зоной эрилтэ дүүргэжэ, тэдэнэрээ таһалгаряагүй эд бараагаар хангажа байха уялгаяа бэелүүлжэ шаданагүй. Жэшээнь, 1968 ондо худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ арһан гутал, хүүгэдэй хубсаһан, малгай гэхэ мэтэ хараалагдаһан хэмжээнһээ багаар абтаа. Зүгөөр Үлзытэ тосхоной, бусад газар нютагуудай ажалшадые бии байгаа эд бараагаар таһалгаряагүй хангажа байхаар тусхай хэмжээ ябуулгануудые Буркоопсоюзай правлени хараалаа гэжэ республикын худалдаа наймаанай министр нүхэр Хабалов манай редакцида мэдээсэбэ.

Буряадай искусствын алдартай хүнүүд

БЭЛИГТЭЙ ДУУШАН

Буряад арадаймнай оюун бэлигэй, дуу хүгжэмэй «дараса, нөөсэнь» оёоргүй гүнзэгы юм бээз. Энэнь хэтэ холын сагһаа хойшо хүн зонине гайхуулдагшье һаа, балай холо саагуур мэдээжэ боложо шадаагүй байһанаа имагтал Октябриин революциһаа хойшо ехэ суурхаһан, хүгжэһэншье байна.

«Хаа хаанаһаа — зырян, буряад, чуваш, марнец — гэхэ мэтэнүүдэй ерээдүйн гайхалтай һайхан аялга дуунуудай горхонууд шэнгеэр адхаран урдана...» — гэжэ СССР-эй арадуудай шэлэмэл дуунуудые түбэй радногоор дамжуулхыень хорёод оной һүүл багта шагнаад байхадаа, агууехэ уран зохёолшо Алексей Максимович Горькиин омогорхон бэшэһые һананабди. Нигэжэл анха түрүүн буряад аялга дуунуудһай суурхаа һэмнай.

Эгээл энэ үедэ ерээдүйн элитэ дуушан-үхибүүн Абида Арсаланов ямар һайхан «одон доро» түрэжэ, Алексей Максимовичай хэлэһэн «ерээдүйн гайхалтай һайхан аялга дуунуудай» нэгэ горхониинь боложо, «адхаран урдаха» хуби заяатай байһанаа огтошье мэдээгүй ябаа... Тиихэдэ Согто-Хангил нютагтаа ангуушадай суур дээрэ аялгалуулан наадахые, үдэшын суурянда үбгэн баабайнарай лимбын хухалга абяа һорин шалгахые, үбэлэй һүниин утада үльгэршэ хууршадай үнэн зүрхэнһөө түүрээхые али зэргэ ехээр зүрхэ сэдьхэлээ долгисуулан һайшаажа ябадаг һэн бэ! Хүгжэм гү, али дуу шагнажа һуухадаа, оршон тойрон байгаалиин, арад зонойнгоо сэдьхэл, доторойнь нангин хамаг нюусые, һанал бодол, уянга гуниг, ёһо заншал, зан абарине бултыень таажархиһан, танижархиһан мэтэ боложо, энээнээ юунһээшье үлүү ехэ олзодо бододог һэн ха. Тиин өөрөө агнуурида гаралсаха болоходоо нэгэтэ суур дархалаад, айхабтар гоёор аад, шогтой аятайгаар дуулажа байжа наадаад, үетэн нүхэдһөө байха, үбгэд хүгшэдөө гайхуулһан гэлсэдэг. Юрэдөөл, Абида хара багаһаа ехэ һүбэлгэн бэрхэ байһан.

Бүри зоригтойхон болоһон хойноо хоёр нюдэ харахаяа болижо, түрэлхидөө аргагүй ехээр сошообошье, «шэхэ дүлии ябахаһаа дээрэ» гэжэ өөрөө үсэд хатуугаар сэхэ хэлэһэн, үнөөхил дуратай юумэнтээ хахасажа шадаагүй һэн гэлсэдэг. Тиигээд лэ ород доктогой аргаар эдэгээд байхадаа, нютагайнгаа уран һайханай бүлгэмдэ хабаадалсажа эхилбэ. Энэнь — уран бэлигэй урагшаа шуумайн тэгүүлһэн эрмэлзэл байгаа. 1937 ондо Улаан-Үдэ хотын драмтеатрай дэргэдэ симфоническа оркестр, удаань филармони бии болоод, Берлинский гэдэг хүн дуу орой шагнажа үзөөгүй аад, саарһан дээрэһээ хараад наадажархина, баһа буряад дуу суглуулна гэхэ мэтын һураг суу дуулдаба. Эгээл энэ үедэ Согто-Хангил нютагтань артист Жүгдэр Пагбаин хүрэжэ ерэбэ, үльгэршэ, дуушаараа «үльгэр домогто» ороһон Абида хүбүүнтэй уулзаба.

Тэрэ гэһээр лэ Абида Арсаланов театрта ото хүдэлөө.

Буряадай литература, искусствын түрүүшын декадада бэлдэжэ байха үеэр арадайнгаа бэлиг харуулжа шадаха эрхим дуушад шэлэгдэбэ. Тэдэнэй дунда — Абида Арсаланов! Түрүүшын хүгжэмтэ зүжэг зохёон табиха тухай тогтоол гараба. Зүжэг-оперо. Оперо, симфоническа хүгжэм буряад арадай жэнхэни үндэһэн аялгада таарахагүй гэһэншүү сэсэ буляалдааншье болобо.

Түрүүшын оперно драматургиин зохёол — «Баяр» гэжэ хүгжэмтэ драмада Абида Арсалановта үльгэршэнэй аргагүй харюусалгатай, гол роль даалгагдаба. Һүүлээрнь Ленскиин ролине А. Арсаланов наадаба... Тэрэ үедэ тэдэнэр мүнөө ород драмын театрай байһан гэр соо зүжэгөө харуулаа һэн. Тэндэ суглараһан хүн зон наадагшадые үнэн зүрхэнһөө һайшаагаа бэлэй. Бүгэдэндэ суутай Ленскиин образ илангаяа ехэ анхарал хандуулаа, гоёшоогдоо, Ленский — Арсаланов бултанай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгөө һэн. Шэхэндэ урин зөөлэн аад, хонгёо шанга хоолойнь, драматическа бэлиг шадабаринь, хүдэлсэ ябасань суута образые ямар хурсаар тодорхойлон гаргаа һэн бэ — энэнь хэндэшье мартагдашагүй сараа үлөөгөө бэлэй.

Буряад театрта классическа зохёол, ород зохёол табилга нигэжэ анха түрүүн эхилһэн, саашадаа гол нэгэ шэглэлынь болоһон юм.

Удаань дайнай үедэ, Улаан-Үдэһөө эхилээд, порт Находко хүрэтэр 11 мянган километрэй зайда аяншалжа, Забайкалиин сэрэгэй округойхидто, мүн Номгон далайн уһан сэрэгэйхидтэ «тоогүй» олон концерт харуулһыень мартажа болохо аал? Тиихэдэ «Баяр», «Энхэ булад баатар» сооһоо хэһэгүүдые, ород, буряад, украин дуунуудые ямар бэлигтэй бэрхээр дуулаа һэн бэ!

Мүн 1943 ондо Монголой Арадай Республикада айлшалан ошожо, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэм шуу.

Һүүлээрнь — «Фауст», «Кармен», «Елбэрэй хатан», «Черевички», «Мазепа», «Русалка», «Демон», «Аида», «Риголетто», «Травиата», «Тоска», «Чио Чио Сан», «Паяцы», «Хаанай хатан» гэхэ мэтэнүүдтэ наадахадаа, артистын мэргэжэл улам нарижаа. Шэнэ зүжэг бүхэндэ наадахадаа тоб гэмэ тон һайнаар бэлдэжэ, сээжэлдэжэ, абьяас шадабарингаа дээшэлхэ тудам улам ехээр суурхаа.

Тиигээд мүнөөнэй ажабайдал харуулһан буряад оперонуудта урда мэтэ урагшатай бэрхээр хабаадалсаа. 1959 он. Москвада Буряадай искусство болон литературын хоёрдохи декада. Хорин жэлэй турша дотор түйлаһан ажал хэрэгүүд тухайдаа москвагайхидай урда элирхэйлэн, Абида Арсаланович Бородинай «Игорь тайжа» гэжэ оперодо Владимир Игоревичэй роль гүйсэдхэбэ. «Энэ оперо бэлдэжэ байхадамнай Ехэ театрай оркестрэй артистнар А. Арсалановай дуулахадань һайхашаажа, альгаа ташаа бэлэй», — гэжэ тэрэ үедэ оперо, баледэй театрай ахалагша дирижёр ябаһан В. Маймескулэй тэмдэглэһэнииь гайхалгүй. Тиигээд оронооймнай искусствын элитэ ажал ябуулагшад, москвагайхид, «ехэ амжалта туйлабат. Һайн даа. Энэ олопон, туйлаһанаа саашадань арбижуулан баяжуулагты» гэжэ захяа бэлэй. Энэ захяань мүнөө үедэ яһала һайнаар бэелүүлэгдэнэ. 1959 онһоо хойшо Буряадай театрта хэды олон шэнэ оперо, баледүүд, буряад композиторнуудай хэды олон зохёолнууд табигдаба гээшэб! Тэрээн бүхэндэ Абида Арсаланович хабаадалсаа.

Тобшолходо, Буряадай оперын искусство хүгжөөхэ хэрэгтэ арадай дуушанай хубита бага бэшэ.

Гадна А. Арсаланов — либреттист, драматург юм. Жэшээнь, «Булагай эхиндэ» гэжэ оперын, «Шэнэ замаар» гэжэ хүгжэмтэ комедиин либретто, буряад драмын театрайхидай табихын тула «Ой соо табадахи хадааһан» гэжэ зүжэг бэшээ һэм шуу. Анханай үльгэршэ, түүхэшэ байһанайнь бэлиг эндэ ялас гэжэ харагдаа.

Теэд артист энээгээршье ажалаа хизаарладаггүй, концертнэ ажал ябуулга үргэнөөр эрхилдэг. Тиихэдээ буряад арадайнгаа дуунуудые, композиторнуудайнгаа шэнэ зохёолнуудые шадамар бэрхээр, уран нарин нугалбаритайгаар, «ёһотой уһан буряадаар» гүйсэдхэдэг. Энээгээрээ мэргэжэлтэд-нүхэдэйнгөө, хүн зоной дунда мүн лэ нилээд алдаршанхай. Концертыень түб хотын ажалшад, холын фермын малшадшье адлихан һонирхожо, урма зоригоо бадаргажа, шагнадаг.

Тэрэшэлэн Абида Арсаланович Сибирь болон Алас Дурна Зүгэй хото городуудаар театртаяа аяншалалсан, оперно зүжэгүүдтэ хабаадалсахадаа, ехэ магтаал һайшаалда хүртэдэг.

Имэл даа, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй габьяата артистын һаруул һайхан зам! Тэрэ мүнөө түрэһөөр 50 наһаяа, дуушанаар хүдэлжэ эхилһээр 30 жэлээ гүйсэбэшье, урда мэтэ сарюун, дорюун зандаа — «ерээдүйн гайхалтай һайхан аялга дуунуудай» шэргэшэгүй нэгэ булаг, замхашагүй мүнхэ «горхон» болонхой.

Саашадань бэрхэ дуушанда һайн һайханине үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ, баян бэлигээрээ арад зоноо үни удаан саг соо урмашуулан ябаг лэ гэжэ юрөөе!

Р. ЦЫБИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй габьяата артист Абида Арсаланов.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

АНГУУДАЙ ЭШ…

(Натуралистын тэмдэглэл)

Үбэлэй хүйтэн, саһа ех… ан амитадта айхабтар хүш… дэ байдал ушаруулдаг. Хү… дааараха, хүлдэхэһөө эхил… хооһоной аюул ушаруулдаг… Тиимэһээ зарим ангууд үбэ… шэр үеые унтажа үнгэрэгдэ… ха юм. Жэшээлхэдэ, үрхэ, … алаг даага, тарбаган гэх… ан амитад эшээндэ орожо, … үедэ унташадаг. Энэ үедөө т… бэень һуларжа, нойго… … гадна, бэеынь температу… бага: +5, +9 градус бол… Харин эдэ амитад һэрээг ба… бэеынь температура +… градус байдаг. Мүн зүр… сохисо минута соо 150—2… хын оронд 5—10 сохисо х… үсөөржэ, һуларшадаг байн…

Томо арьяатан ангууд… баабгай, доргон гэхэ мэтэ… дэ ородог. Теэд баабгай т… хөөр унтадаггүй, һэргэ… Нүхэнэйнь хажууда болоһо… яан, нохойн хусалга, бу… зэргэһээ баабгай һэреэд, … даг юм. Тиимэ баабгай дахи… хэндөө ородоггүй, тэнүүл б… уулзаһан хүн, ан амита… аюултай болодог байн…

Зоологическа саадта … баабгайнууд хүнэй гараар … дэдэг тула үбэлэй үедэ … ородоггүй, унтадагшьегүй … юм. Тиимэһээ баабгайнууд … үбэлэй хүйтэнһөө айжа, … нүхэндэ ороно бэшэ, харин … юумэнэй хомор болодог дэ… эшэндэ орожо унтана хаш…

Баабгайнууд эшээндээ … гоо урда тээ хүшэ тамир … абаһан байдаг тула үбэлдө… нөөсынгөө ашаар амар … юм. Эшээндээ байхадаа ба… бэсын байдал онсо хубил… Мүн эхэнүүдынь үбэл эш… түрэжэ, гүлгэеэ хүхүүлжэ … дэг.

Баабгай эшээндээ байхад… бараа хүхэжэ унтадаг ю… хэлсэдэг. Энэнь дэмыл … һэн үгэ хаш. Үнэндөө үбэл… баабгайн улын арһан хахар… шэнтэй болодог. Тиимэһээ … хүлөйнгөө улые долёодог б…

Хабар эшээнһээ гара… баабгайнууд тарган занда… даг.

Ин. КОТ…

ХИЛЫН саанаһаа

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯСХАЛАН

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикада Советскэ Союзай экономическа ба сэрэгэй туһаламжа түлөөһэгүйгөөр үзүүлхэ тухай хэлсээнэй ба бусад хэлсээнүүдэй Вьетнамай Демократическа Республикын болон Советскэ Союзай правительственна делегацинуудай хоорондо ноябриин 25-да Москвада баталагдаһан тухай түрүү бэшэгээ «Үнэн зүрхэнэй, үнэтэ дэмжэлгэ ба туһаламжа» гээд «Нян зан» газетэ гаршаглаһан байна.

«Вьетнамда Советскэ Союзай туһаламжа үзүүлхэ тухай урда тээнь баталагдаһан хэлсээнүүдэй удаадахи эдэ хэлсээнүүд хадаа ДРВ-гэй арадай болон Советскэ Союзай аха дүү арадай хоорондохи дайшалхы хани барисаанай, нягта жагсаалай улам бүри бэхижэжэ, хүгжэжэ байһые шэнээр харуулжа үгэнэ» гээд түрүү бэшэг соо хэлэгдэнхэй. «Эдэ хэлсээнүүд бэеэ даанхай байдалай, эрхэ сүлөөгэй, түгэс илалтын түлөө манай арадай хэжэ байһан үнэн зүб тэмсэлые КПСС-эй, Советскэ Союзай правительствын ба арадай улам ехээр дэмжэхээр, туһаламжа үзүүлхээр шиидэнги байһые үшөө дахин харуулжа үгэнэ.

Вьетнам арадай тэмсэлые Советскэ Союзай дэмжэлгэ ходо доо туһатай ба үрэтэй байдаг һэн гээд газетэ тэмдэглэнэ. ДРВ-гэй армиин болон арадай угаа ехэ илалтанууд Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай улам ехээр дээшэлжэ байһан дэмжэлгэ ба туһаламжатай таһаршагүй холбоотой.

КПСС-эй, Советскэ Союзай правительствын болон арадай үнэн зүрхэнэй дэмжэлгэ ба туһаламжа Вьетнамай арми болон арадта үнэтэ, зоригжуулхы удха шанартай гээд статья соо заагдана. «Вьетнамда США-гай империалистнууд ехээр булигдабашье манай ороной урда талын хубиие шэнэ түхэлэй колони болгохо һанаашалгануудһаа арсаагүй байһан мүнөөнэй оршон байдалда Советскэ Союзай, тэрэшэлэн бусад аха дүү социалис оронуудай, бүхы түрүү үзэл бодолто хүн түрэлтэнэй зүтһөө дэмжэлгэ ба туһаламжа манай арадта угаа ехэ удха шанартай».

ЗЫОНГ ДИНЬ ТХАО ГЭГШЫН МЭДҮҮЛГЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). Дүрбэн талын зүблөөндэ бэеэ абанги, бусадтай тэгшэ эрхэтэй тала боложо хабаадалсахые Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронт зүбшөөнэ. Энээн тухай НФО-һоо Парижда ерээд байһан делегациин түлөөлэгшэ Зыонг Динь Тхао пресс-конференци дээрэ ноябриин 27-до мэдүүлбэ.

Вьетнам тушаа дүрбэн талын зүблөөн дээрэ Сайгоной түлөөлэгшын байлсалга Сайгоной захиргаае Урда Вьетнамай Национальна сүлөөрэлгын фронт мэдэрээ гэһэн удхатай бэшэ гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

ООН-ой ГУРБАДАХИ КОМИТЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Дэлхэй дээрэхи социальна байдал тухай Генеральна Ассамблейн резолюциин проектые ООН-ой Генеральна Ассамблейн гурбадахи комитет (социальна, гуманитарна ба культурна асуудалнуудаар) һайшаагаа. Энэ проектые 26 ороной делегацинууд дурадхаһан байна.

Проектые зүбшэн хэлсэлгын үедэ СССР-эй, хэдэ хэдэн социалис ороной делегацинууд тэрээндэ заһабаринуудые оруулаа.

Дэлхэй дээрэхи социальна байдал һайжаруулхын тулада бүхы оронуудай хүсэлэл оролдолгые элсүүлхэ шухала гээд резолюциин проект соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Энэ зорилгоор колониализмые, расова ялгаа гаргалгые, хүниие али бүхы янзаар мүлжэлгые зайсуулха зорилготой политика бэелүүлхыень ООН-ой гэшүүн бүхы гүрэнүүдтэ комитет дурадхана.

Гэмтэлгын түлөө зэмэтэйшүүлые сүүдлэлгэ

РИМ. (ТАСС). Табан жэлэй урда тээ Вайонт гэжэ водохранилищиин хаалтын сүмэ һүрэхэдэ, 2.000 хүн уһанда орожо үхэһэн, дүрбэн һуурин газар усадхагдаһан байгаа. Энэ гэмтэлгын түлөө зэмэтэйшүүлэй сүүд Акуила городто ноябриин 26-да эхилээ. Гэмнэгдэгшэдэй дунда проектын авторнууд, бусад техническэ мэргэжэлтэд бии.

НОМУУДАЙ «ДАЛАЙ» СОО

Үргэн сонхонуудаараа үдын нара голлоод, Улаан-Үдымнай гоё үйлсэнүүдэй нэгэн болохо Илалтын проспект дээрэ шулуун байшан оршодог. Шаргал торгон хүшэгэнүүдээ һэхэһэн тэрэнэй һаруул сонхонуудай саана таарууханаар табигдаһан столнууд дээгүүр ном һудар элбэгээр дэлгэһэн эдир уншагшадые обёоржо болохот. Тэдэнэр, һургуулиин һурагшад, сүлөөтэй сагтаа эндэ ерэжэ, өөрынгөө һонирхоһон номуудые гэртээ уншахаар бэшүүлжэ абадаг, үгышье һаа, эндэхи шэмээгүй дулаахан уншалгын залнуудта һууринуудаа олоод, һонирхолоо «хужарлуулдаг» гээшэ.

...Буряадай АССР-эй Культурын министерствын дэргэдэхи үхибүүдэй библиотекэ эмхидхэгдэһээр долоон жэл болобо. Тэрэ сагһаа хойшо тус эмхи республика доторхи библиотекэнүүдтэй нягта холбоо байгуулжа, үхибүүдэй уншалгын асуудалнуудаар нилээд ехэ туһаламжын хүдэлмэри ябуулаа.

Мүнөө үедэ республикымнай үхибүүдэй библиотекэ 132 мянган номтой байна. 13—15 мянган, шэнээр хэблэгдэһэн номууд эндэ жэл бүри абтажа байдаг. Тиихэдэ мүн лэ жэлэй хугасаа соо 4—5 мянган ном хуушарһанһаа боложо, библиотекын тагуудһаа абтадаг.

Байгша оной үнгэрһэн юһэн һарын турша соо Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг үхибүүд дурсагдагша библиотекэдэ 71 164 дахин орожо, һонирхоһон номуудаа шэлэһэн байна.

Тиихэдээ тэдэнэр жэлэй эхинһээ хойшо эндэ дүрбэн зуугаад дахин үнгэргэгдэһэн янза бүриин хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Жэшээлхэдэ, уран зохёолшод, орон нютагууд тухай, мүн бусадшье янза бүриин хөөрэлдөөнүүд, уран зохёолой ямар нэгэн ном зүбшэн хэлсэлгэ болоод, һонирхолтой уулзалганууд, обзорнууд хүртэрөө эдир уншагшадые баясуулдаг, ухаан бодолыень баяжуулдаг байна бшуу.

Тус библиотекын хүдэлмэрилэгшэд үхибүүдэй уран зохёолшодой конференцине үгтуулан, яһала бэлэдхэл хэһэн байна. Жэшээлхэдэ, эндэ Буряадай номой хэблэлээр гаргагдаһан республикымнай уран зохёолшодой номууд «Түрэл Буряад оромнай» гэһэн ниитэ гаршагуудтай ураар шэмэглэгдэһэн тусхай стенднүүдээр табигдаа.

Тэдэнэй байһан залнууд соогуур багашье, ахамадшье наһанай эдирхэн уншагшадтай хамта, библиотекын хүдэлмэрилэгшэд хамтын уншалгануудые үнгэргөө.

Нэгэдэхиһээ дүрбэдэхи класс хүрэтэр һурадаг багашуулай уншалгын зал соо библиотекын методист Елена Ангутовна Хазагаева бишыхан уншагшадтаяа эгээн лэ тиимэ уншалга хэжэ байба. Сагаахан сэдьхэлтэй, тоомгүйхэн Тэхэ бабанын уршагта түүхэ тон лэ һонирхогдоол ха, библиотекын найман мянга үлүүтэй уншагшадай тоодо ороһон тэдэ багашуул:

— Гэртээ абаашажа уншахымни намда үгыт, намда, намда...,— ...,— гэлдэлдөө һэн.

— Имэрхүү, уран гоёор тодо һонороор бэшэгдэһэн зохёолнуудай номууд манай эдир уншагшадай гар дамжан ябажал байдаг. Үхибүүдэй гүлмэрхэн бодолой гүйсые хурдадхаха хабатайдаа тэдэнэй дулаахан альганһаа гарадаггүй шахуу номуудые манай зохёолшод саашадаа олоор бэшэхэ аабза гэжэ найдагдана, — гээ һэн Елена Ангутовна Хазагаева.

Зурагууд дээрэ: Уншалгын зал соо. «Түрэл Буряад оромнай» гэһэн стенд эдир уншагшадые һонирхуулна.

Б. ЖАПЧИПОВАЙ фототекст.

Хитадта боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай

«Соёлой хубисхал» «социализм байгуулгаар шэнэ дабшалта хэхэ хэрэгтэ туһалха» гээд октябриин эсэстэ болоһон КПК-гай ЦК-гай XII пленум гэдэг тухай тусхай мэдээсэл соо заагдаһан байгаа. Гэбэшье энэ документ соо экономическа ямаршье тодорхой зорилгонууд табигдаагүй, «шэнэ дабшалта» туйлаха замууд тухай оройдоошье хэлэгдээгүй. Мүнөө үедэ арадай ажахын ямар байдалтай байһан тухай ямаршье мэдээнүүд энээн соонь дурдагданагүй. Түрүүшын «ехэ дабшалта» гэдэгэй буруу һүрэһэнһөө хойшо арбан жэлэй турша соо промышленностиин байдал харуулһан ниитэ дүнгүүд Хитадта толилогдодоггүй. 1966 ондо Хитадта соносхогдоһон гурбадахи табан жэлэй түсэб тухай мүнөө дурдагдахаяашье болишонхой.

Тус предприятинуудта «үзэгдөөгүй ехэ амжалтануудай туйлагдаһан» тухай маоис газетэнүүдтэ хирэ хирэ болоод лэ һайрхуу мэдээсэлнүүд гарадаг байна. Жэшээлхэдэ, зарим шахтануудта август һара соо үдэр бүри нүүрһэ малтан абалга апрелиинхиһээ 39 процентээр дээшэлээ, Шанхайн металлургическа заводой зарим цехүүдтэ гурбан һарын турша соо үйлэдбэри 80 процентээр нэмэһэн байна гэжэ мэдээсэгдэнэн байха юм. Зүгөөр эдэ тоонууд жэлэй түрүүшын хахадта промышленна үйлэдбэриин тон доодо хэмжээндэ байһые гэршэлжэ үгэнэ. Тиихэдэ «соёлой хубисхалһаа» уламжалан, олон предприятинууд эмхи гуримгүй байдалтай байгаа бшуу. Түлишын, электроэнергиин дуталдадаг, мүн транспортын гуримаа алдаһанһаа түүхэй эдээр хангалгада һаад болодог дээрэһээ олон предприятиин үйлэдбэри һаатадаг байгаа.

«Соёлой хубисхалһаа» уламжалан промышленностиие хүтэлбэрилгын бүхы аппаратай эмхи гуримгүйгөөр хүдэлмэрилдэг болоһон ушар үйлэдбэридэ муугаар нүлөөлһэн байна. «Ревкомууд заводуудта «сэбэрлэлгэнүүдые», бусад кампанинуудые ябуулаад лэ үйлэдбэрине эрхилдэггүй байгаа. Пекинэй станок бүтээлгын заводто шэнэ хүтэлбэри «ёһогойл» гуримгүй ябадал үүсхээ», «заводтохи үйлэдбэрине хэншье эрхилдэггүй» гээд Пекинэй «Бейцзин Гунжэнь» гэжэ газетэ һаяхан гомдоһон байха юм. Энээнһээ уламжалан, завод ноябриин эхин хүрэтэр жэлэйнгээ түсэбые оройдоол 50 процент дүүргэһэн байха юм.

Промышленностьда материальна урмашуулга хэлгэтэй Пекинэй хүтэлбэриин эсэргүүсэн тэмсэлгэ үйлэдбэриин байдалда мүн лэ муугаар нүлөөлөө. «Соёлой хубисхалай» урда тээ мүнгэн урмашуулга болгон ашагта малтамалнуудай промышленностиин хүдэлмэришэдэй салин хүлһэндэ 10—15 процент, хүндэ промышленностиин — 10 процент хүртэр нэмэжэ үгтэдэг байгаа. Предприятинуудта тогтоогдоһон тогтомол салин хүдэлмэришэдэй мэргэжэл багаар хараада абана. Тэгшэлэлгын гурим ехэнхидээ хэрэглэгдэдэг болонхой. Тиихэдэ хүн бүхэндэ шадаха зэргээрнь, хүн бүхэндэ юу үгэнэбибди гэһэн Мао Цзэ-дунай заабари үйлэдбэриин дэбжэлтэдэ туһалнагүй.

«Промышленностьда гуримшуулга хэхэ» талаар «шэнэ хэмжээнүүд тухай» һүүлэй үедэ соносхогдонхой. Эдэ хэмжээнүүдэйнь нэгэн гэхэдэ, «хүтэлбэрилгые шэнэдхэлгэ» болоно, ондоогоор хэлэхэдэ, захиргаанай аппарат үсөөрүүлэгдэжэ, сүлөөрһэн хүнүүд үйлэдбэридэ эльгээгдэнэ. Энэ кампаниин үедэ конструкторска бюронууд, техническэ хиналтын таһагууд, заводуудай лабораторинууд олон ушарта усадхагдана. Хитадта дуталдадаг техническэ мэргэжэлтэд заримдаа бар хүсэнэй хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. Иимэ «шэнэдхэлгэ» бодото асуудалнуудые шиидхэхэгүйһөө гадна, шэнэ асуудалнуудые олоор гаргана, продукциин шанарай муудалгада, техническэ доройтолгодо хүргэнэ.

Завод, фабрикануудта сэрэгэй гурим саашадань тогтоолго гол түлэб журам һаргаахэ ба бэхижүүлхэ баһа нэгэ хэмжээн боложо үгэнэ. Олон предприятида хүдэлмэришэд ротонууд, взводууд болгожо хубаарилагданхай, тэдэнэр цехтэ жагсаалаар ерээд, хүдэлмэриһөө жагсаалаар гаража ошодог. Предприятинуудта сэрэгэй гурим үнинэй тогтоогдожо эхилһэн байбашье, үйлэдбэрине дэбжээлгэдэ хүргэжэ шаданагүй.

Экономистнуудай тооложо үзэһэнэй ёһоор, мүнөө жэлдэ промышленна үйлэдбэриин юрэнхы дэбжэлтэ 10 тухай процент болохо гү, али 1966 онойхиһоо бага байха болоно. Хүн бүхэндэ абажа үзэбэл, үйлэдбэри бүришье ехээр хороходо байна, юуб гэхэдэ, Хитадай зоной тоо хоёр жэлэй турша соо 20—25 миллион хүнөөр олон болоһон байха юм. Үйлэдбэриин хоролго ажалшан арадай байдалай саашадаа муудажа байһые харуулна. (ТАСС).

ШЭНЭ ГЭРНҮҮД ЖЭРЫЛДЭНЭ

БАРГАЖАН. (Манай штатна бэшэ корреспондент Г. Бадмаев нигэжэ мэдээсэнэ): һүүлэй хэдэн жэлнүүдэй туршада XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой барилгашад нилээдгүй олон байрын гэрнүүдые шэнээр барижа, ашаглалгада үгөө. Гадна эдэнэр һаяхан Хилганын 8 жэлэй һургуулиин багшанарай байха хоёр гэр шэнээр барижа дүүргэбэд. Тиигэжэ тэндэ хүдэлдэг залуу багшанар барилгашадай бэлэглэһэн уужам һаруул гэртэ түбхинөө.

Харин мүнөө эндэхи барилгашад 320 һурагшадай һураха, ураалаар дулаасуулагдадаг һургуулиин шэнэ байшангай һуури табижа байнхай. Теэд энэ барилгань ерэхэ һуралсалай жэл хүрэтэр һүрэжэ, ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

ПРАВДА БУРЯТИ… МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаһанда: «19… оной дүнгүүдые гарганабди» … һэн түрүү бэшэг. «Ленинскэ … лай вахтада» гэһэн рубрика … информацинууд. Республ… хүүгэдэй уран зохёолшодой … дохи конференци тухай матер… ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Хун… гэй захиргшадай албан ямар бай… ёһотойб?» гэһэн А. Зубакин, … Куклин хоёрой статья. «Лени… захяае дүүргэн» гэһэн Л. … новагай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Ара… хиналтада — коммунистнуудай … жэлгэ» — М. Халбаевай стат… Хилын саанаһаа ерэһэн мэдээ…

Дүрбэдэхи хуудаһанда: … нютагай һонин. Спорт. Соно… нууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа В. И. Ленинэй т… һөөр 100 жэлэй ойдо зорю… һан «һурагшадта искусств… хай» гэһэн дамжуулга. 18 час… минутаһаа «Ленинскэ ажалай … тада» гэһэн дамжуулга. 18 час … минутаһаа «Эстафета со… ности» гэһэн киноочерк. 19 … холо, ойрын һонин. 19 час 20 … нутаһаа «Танай асуудалда … санабди» гэһэн дамжуулга. 19 … 50 минутаһаа худалдаа найм… организацинуудай соносхол. … часһаа «Товарищ» гэһэн те… зионно суглуулбари. 21 … «Гэмтэд үгы» гэһэн телеви… зүжэг. 21 час 15 минутаһаа … дай уран зурааша Василий … нян» гэһэн киноочерк. 21 час … минутаһаа ТАСС-ай лентээр … һан материалнууд. 21 час 30 … нутаһаа «Рабочий поселок» … уран һайханай фильм. (хоёр… серинь).

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанци… дээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр … публика доторнай үүлэтэйшэ… ха, зарим газарта багахан … бударха. Баруун тээһээ һула… һалхилха. Хойто аймагуудта 1… 20, Урда зүгэй нютагуудта 10—… Байгал шадар 5—10, Улаан-Ү… 10—12 градус хүйтэн байх… леэгдэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ…

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-38, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-03829. Зак. № 1166.